راڼۍ کيسه وليکو

ليکوال: نصيراحمد احمدي

هغه کتابونه چې سمسور وو بپاڼې پرليکه کړې او يا يې پر ليکه کوي، نور څوک يې پر ليکه کول اجازه نه لري

د چاپ کال: ۱۳۸۹ل

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب پېژندنه

د کتاب نوم: راځئ کیسه ولیکو

لیکوال: نصیراحمد احمدي

د لیکوال د تلیفون شمیره: ۰۷۰۰۲۵۶۱۹۱

د لیکوال ایمیل ادرس nasirahmad_ahmadi@yahoo.com

چاپ شمیر: ۱۰۰۰ ټوکه

خپرندویه ټولنه: مومند خپرندویه ټولنه ـ جلال اباد

کمپوز : پخپله لیکوال

د پښتۍ ډیزاین: احمد شاه امیري

چاپ کال: ۱۳۹۰ل

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا کیسه لیکلی شئ؟

له ځانه پوښتنه وکړئ !آیا کیسه لیکلی شئ؟

بیړه مه کوئ ! یوه شیبه د کتاب پاڼې سره ورولئ، کیدای شي نورې جملې وروسته ولولئ !

څه پریکړه مو وکړه؟ "هو "که "نه" د کیسې لیکل کوم جادو نه دی، نه هم پـه لوړو زده کړو پورې اړه لري.

زه ماشوم وم، انا به مې تل کیسې راته ویلې، هغه کوچنۍ وه، پـه لیـک لوسـت نـه پوهیده، خو کله چې به یې کیسې ته خوله جوړه کړه، تر پایه به یې ورسره وړلم، ما بـه کله کله خپلو خویندو او وروڼو ته کتل، ټولو به د انا ګونځې ګونځې خولې ته وچې سترګې نیولې وې، د لاټین په رڼا کې به په خړ دیوال لوی لوی سیورې ښکاریدل، خو حرکت یې نه درلود ، غلي به ناست ول. کله کله به د انا له غږ سره د چونګښو کوررړا هم ګډه شوه، نور هیڅ هم نه اوریدل کېدل.

انا نه لوستې ښځه وه او نه یې هم په فني توګه کیسې زده کړې وې،خو هغې خوږې کیسې ویلې، دا په طبیعي توګه د کیسو په ویلو کې تکړه وه.

بیرته به خپلې پوښتنې ته راوګرځو ، څه فکر مو وکړ؟ کیسه لیکلی شئ؟

"نه" مه وایاست! " هو" د امید نښه ده، خو که زړه نازړه یاست، دوو پوښتنو ته ځواب ورکړئ !

۱_آیا د لنډو کیسو او ناولونو له لوستلو سره مینه لرئ؟

۲_غواړئ چې کیسه ولیکئ؟

که څوک له نجار سره شاګرد وي، خو له نجارۍ سره مینه ونه لري، هغه به هیڅکله هم ښې دروازې او کړکۍ جوړې نه کړي، دا یواځې یو مثال و. هر کار همداسې دی. لیکوالي هم په زور نه زده کیږي، لومړی شرط مینه ده. که د لنډو کیسو له ویلو او یا هم لوستلو سره مینه ولرئ، کیسه لیکلی شئ، ان که مو په ټول ژوند کې هم کیسه نه وي لیکلې، پروا نه کوي، ځان وازمایئ ! دا کار دومره ستونزمن نه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو څنګه کیسه ؟
زموږ کلی ډېر کوچینی دی، ټول اووه کوره یو. یوه ورځ د کلي ځوانان سره راټول شول، په میله ووتو، په یوه شنه دره کې مو د یوه لوی توت سیوري ته واړول، تر یو څه وخته مو قطعې وکړې، وروسته د دیګ د پخولو وخت شو. زما د تره زوی ځان رامخته کړ، دی نوی له ایرانه راغلی و، ویل یې چې لس رقمه وریجې پخولی شي، خو کله چې یې نیم ساعت وروسته دیګ له دیګدانه کښته کړ، په دیګ کې له اوبو ډکه شوله پرته وه. د خوراک پر وخت له ګوتو نه جلاکیده، نه یې رنګ و او نه یې خوند. یوه ځوان طاقت ونه کړ، په خندا یې وویل: " دا خو لکه لانده ګچ چې په غوري کې راته پراته وي ! " د تره زوی مې په خبره کې ورولوېد، په خوند یې ځواب ورکړ: " ما خو درته وویل چې زه لس رقمه وریجې پخولی شم، دا یې یوا ځې یو رقم دی. "
وروسته وپوهیدو چې هغه د وریجو په پخولو کې تکړه نه و.
لنډه کیسه هم همداسې ده، یو څه پوهې او زحمت ته اړتیا لري، که غواړو چې ښه کیسه ولیکو او رانه شوله نه شي، نو باید له مینې سره سره ځینو نورو ټکو ته هم پام وکړو.
دا کوم ټکي دي؟

موضوع

موضوع په مغز کې لومړنۍ جرقه ده، یو څه باید وي چې کیسه پرې ولیکو، که موضوع نه وي، نو کیسه هم نشته، خو څه فکر کوئ، ایا د موضوع موندل ګران کار دی؟
دوه ځوابه لرو، "هو"او "نه " !
که زاړه او تکراري موضوعات را اخلو، ښه یې یو څه ور بدلوو، نو دومره سختې نه لري، که لس دقیقې وخت راکړئ ، لس موضوع ګانې به درته پیدا کړم، زړې خبرې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېرې دي، هر څوک يې موندلی شي ، خو که په نويو موضوعاتو پسې وګرځو ، زحمت
غواړي، کله کله شايد په ورځو ورځو هم يوه داسې موضوع ونه مومو چې د کيسې په
ليکلو وارزي.
ځيني ليکوالان ګمان کوي چې د ليکلو له پاره ډېر موضوعات شته، لامل يې دا دی
چې دوی نوی فکر نه لري، زړو موضوعاتو ته پښې او لکۍ ورکوي، خو تکړه
ليکوالان په اسانۍ قناعت نه کوي، دوی هغه څه را اخلي چې په خپله يې موندلي وي.
شايد پوښتنه پيدا شي چې له با ادمه تر دې دمه همدا ژوند دی، نوي څه نشته !
دا خبره سمه ده، يوائې اختراعات نوي دي، خو هره موضوع مختلفې زاويې لري، د
نوې زاويې موندل، په خپله نوې موضوع ده.
يو وخت چېرته ميلمه وم، پر دسترخوان څو رنګه خواړه پراته ول، خو ماته يوائې يو
ډول خوړو ډېر خوند راکړ، ملګري مې په خندا راته وويل: " په کچالو ځان مه مړوه،
غوښه در واخله. "
حيران شوم، څه چې ما خوړل، د کچالو خوند يې نه درلود، څکه (مزه) او بڼه يې د
چپلي کباب غوندې وه.
کچالو په هر کور کې پيدا کيږي، دوه درې رنګه يې پخوي، خو زما د کوربه په کور کې
همدا کچالو له يوې نوې زاويې پاخه شوي وو، بلکل نوې، داسې چې ما خوند ترې
واخيست او د کچالو ګمان مې نه پرې راته.
د کيسې له پاره هم بايد هرې موضوع ته له يوې نوې زاويې (اړخه) وګورو ، که نه نو
هماغه ابشېدلي کچالو به وي چې په هر کور کې پيدا کيږي، هر څوک يې پخولای شي
او په تالو پورې نښلي.
بې تجربې ليکوالان زاړه موضوعات را اخلي، لږ بدلون ورکوي، خو له ليري ښکاري
چې ابشيدلي کچالو دي، خو تکړه ليکوالان فکر کوي، له نوښت او ابتکار څخه کار
اخلي، دوی کچالو له يوې داسې زاويې پخوي چې نوې بڼه او نوی خوند ولري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موضوعات ډېر دي، خو نوي زاويه يې يوائې په خپل فکر موندلی شو، ځکه هيڅوخت يو انسان د بل انسان پر ځای فکر نه شي کولای، هر څوک خپل فکر لري او يوې موضوع ته له خپل ديده ګوري.

يو وخت مې يو ملګری مخامخ راته ناست و، پر کاغذ يې يو انګليسي عدد وليکه، پر مېز يې کېښود، ورو يې وويل:

ـ څو دي؟

ورياده مې کړه!

ـ نهه (9)

ده وخندل:

ـ ماته شپږ (6) ښکاري.

يو هم غلط نه و، دواړو کاغذ ته له مخالفو زاويو کتل.

هره موضوع همداسې ده، څوک به له يوه اړخه ورته ګوري او څوک هم له بل، هيڅوک نه شي کولای چې د بل چا په ځای فکر وکړي، که داسې وای نو جنايي پوليسو ته به اړتيانه وه.

خو يوه خبره ده، که د بل پر ځای فکر نه شو کولای، بل ته فکر ورکولای شو.

خو څنګه؟

ځينې ټکي دي چې د ښې موضوع په ټاکلو کې مرسته راسره کوي.

۱ـ که غواړئ چې ښه کيسه ولېکئ، فکر وکړئ او نوي موضوعات ومومئ، دا له امکانه ليرې خبره نه ده، شايد ستاسو په سيمه، کلي او شاوخوا کې داسې څه وي چې تراوسه لا څه نه وي پرې ليکل شوي.

۲ـ زړو موضوعاتو ته يوه نوې زاويه پيدا کړئ، دا په خپله نوې موضوع ده.

۳ـ زموږ يو استاد و، ده د ژور ناليزم زده کړه راکوله، يوه ورځ يې د خبر له پاره د موضوع د ټاکلو په اړه وويل: "که واورئ چې يوه سپي يو سړی وخوړ، نو دا کومه نوې موضوع نه ده، دا ډول واقعات ډېر پېښيږي، نه خلکو ته په زړه پوري دی او نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم د خبر د جوړولو ارزښت لري، خو که واورئ چې یوه سړي سپی وخوړ نو دا د خبر په جوړولو ارزي."

په کیسه کې هم همداسې ده، هره موضوع ښه کیسه نه ورکوي ! ژر قناعت مه کوئ، د کیسې له پاره د عادي موضوعاتو له ټاکلو ډډه وکړئ !

۴_ هیڅکله لویه او عمومي موضوع مه انتخابوی، که موضوع هر څومره وړه وي، ښه فوکس (تمرکز) لري، لیکوال لاره نه ورکوي او په طبیعي توګه یوه نوي زاویه ورته موندلی شي.

(په دې اړه به کیسو ته د اهدافو د ټاکلو په برخه کې نورې خبرې وکړو.)

۵_ فکر وکړئ ! نن چیرته لاړئ؟ څه مو واورېدل؟ څوک مو ولیدل؟

موږ هره ورځ له لویو او وړو موضوعاتو سره مخامخ کیږو یا یې اورو، خاندو، خپه کیږو او یا هم داسې څه وینو چې په احساساتو کې مو بدلون راځي، خو شیبه وروسته مو هېر وي

ځینې دا ډول واړه موضوعات نوي وي او په زړه پوري کیسې ورکوي، ښه دا ده چې تل د یادښت یوه وړه کتابچه راسره ولرو او ویې لیکو. باور وکړئ، هره هغه نوي موضوع چې تاسو ته په زړه پورې وي او په احساساتو کې مو بدلون راولي، نورو ته هم د لوستلو وړ ده.

۶_ انګریز لیکوال ګراهام ګرین د یوه کوچیني عادت له مخې په لیکنه کې بریالی و، ده به د ورځې تر پنځو سوو کلمات لیکل، مختلف کلمات، پرته له فکره، څه چې به په ذهن کې ورتلل هماغه به یې د کاغذ پر مخ راوړل، وروسته به یې چاڼ کړل، څو ټکي به یې ترې راوایستل، حتما به داسې موضوعات پکې ول چې کیسه ترې جوړېدای شوای.

نو هڅه وکړئ چې نوي موضوعات پیدا کړئ ، یا هم زړو موضوعاتو ته له نوي دیده وګورئ، زړه موضوع د ټوکې غوندي ده، چې په لومړي ځل اوریدو یې انسان خندوي، خو که تکرار شي مزه یې ځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هدف

موضوع مو انتخاب کړه، اوس څه وکړو؟
څه موده وړاندې یو چا له جلال اباد څخه زنګ راته وهلی و، ویل یې:
"لنډه کیسه لیکم، خو نه پوهېږم چې ولې رانه اوږدېږي؟ "
د ېر لیکوالان چې کله موضوع پیدا کړي، له فکر کولو پرته یې په لیکلو پیل کوي، دا ډول کیسې ښې نه راځي، له فوکسه (تمرکزه) وځي، هدف یې نه وي مالوم، یوې بلې خواته غځېږي، نه لیکوال خوند ترې اخیستی شي او نه هم لوستونکو ته په زړه پوري وي، ځکه نو د کیسو د لیکلو له پاره د هدف درلودل مهم دی.
هدف څه ته وایو؟
په دفتر کې کار کوئ، د رخصتۍ وخت دی، له کوره زنګ درته راځي، وایي چې میلمانه لرو، سودا درسره راوړه!
طبیعي ده چې پوښتنه کوئ.
ـ څه شی په کار دي؟
ـ په مېلمنو کې یو ناروغه دی، د سا لنډۍ ستونزه لري، ډاکټر ورته ویلي، چې د چرګ ښوروا ښنه! چرګ په کور کې ګرځي، له اخیستلو یې خلاص یو، خو تر کاري نشته!
خبره روښانه شوه، نه د قصابۍ دوکان ته ځئ او نه هم په وریجو پسې ګرځئ، هدف تر کاري ده.
که په کیسه کې هدف و لرو، موضوع هرې خواته نه رانه ځي او په طبیعي توګه غځېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هدف د دیوال د تهداب په څېر دی، که تهداب کوږ او خام وي، نو بد شکله او کمزوري پخښه به ووهو،
خو څنګه هدف؟
۱ـیوه ورځ مې په یوه مجله کې یوه کیسه ولوسته، د کیسې موضوع ډېره عمومي وه، لیکوال هڅه کړې وه چې په کیسه کې د قاتل عواقب انځور کړي. ده په دوو ـ دریو مخونو کې دومره خبرې را اخیستې وې چې یو ناول پرې لیکل کیدای شوی، هرې خواته تللی و،خو یوه خوا یې هم نه وه پوره کړې. زه ونه پوهیدم چې د دې کیسې له لیکلو څخه د لیکوال هدف څه و، لوستونکي ته یې څه لرل، هغه یې په کومه برخه پوهاوه؟
که واورو چې یو چا قتل کړیدی، په ذهن کې به مو په لسګونو پوښتنې را پیدا شي؟
۱ـولې یې قتل وکړ؟
۲ـتر قتل مخکې یې څه ډول احساسات درلودل؟
۳ـد قتل د عملي کولو له پاره یې څه ډول پلان جوړ کړ؟
۴ـمقتول یې څنګه پیدا کړ؟
۵ـڅنګه یې وواژه؟
ـګټه یې څه وه؟
۷ـپولیسو څنګه ونیو؟
۸ـد نیولو پر مهال یې څه ډول احساس درلود؟
۹ـکله چې یې کورنۍ خبره شوه، څه یې وکړل؟
۱۰ـقاتل چې کله په زندان کې د پنجرو تر شا په زړو او شلیدلو جامو کې خپله مېرمن او ماشومان ولیدل، له رواني پلوه یې څه حال درلود؟
۱۱ـپه زندان کې یې ژوند څنګه و؟
۱۲ـډوډۍ یې ښه وه؟
۱۳ـد ازادۍ په اړه یې څه فکر کاوه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

او په لسګونو دا ډول نوري پوښتنې.
که ناول ليکو کيدای شي چې ياد شوي ټول اهداف پکې راوړو، ځکه په ناول کې مو لاس خلاص دی، هر لور ته يې غځولی شو، خو لنډه کيسه داسې نه ده، د لنډې کيسې له پاره به يو کوچينی هدف ټاکو، کله چې هدف کوچنی و، موضوع هم ښه فوکس پيدا کوي او هر لور ته نه رانه ځي.
غواړو چې په ونه کې د يوې مرغۍ عکس واخلو، هدف مو يواځې په هسکه ښانګه کې ناسته مرغۍ ده، ځکه نو په کمره کې ګورو، د کمرې د زوم پر بټنه فشار راوړو، مرغۍ مو د سترګو مخې ته دريږي.
يو بل مثال:
په کوچينيتوب کې مې د عينکو يوه شيشه پيدا کړه، له ليرې مې کاغذ ته ونيوله، خو کاغذ ونه سوځېد، ځکه له شيشې څخه د لمر تېرېدونکې وړانګې د کاغذ په ټولو برخو مساوي لګېدې، خو وروسته مې چې شيشه کاغذ ته ور نږدې کړه، اول په کاغذ کې يو ټکی تور شو، بيا يې اور واخيست.
دلته د لمر وړانګې يواځې په يوه ټکي راټولې شوې. کيسه هم همداسې ده، ووړ هدف ورته وټاکئ، ووړ هدف فوکس لري، کيسه رانه هرلوري ته نه خپريږي.
د پورتني لست ياده شوې هره موضوع يوه کاميابه کيسه ورکوي، مثلاً لسمه موضوع را اخلو، د پاڼې په سر کې ليکو:
د کيسې نوم: د پنجرو تر شا
هدف: د دې کيسې له ليکلو څخه يواځې يو هدف لرم، غواړم لوستونکی په دې وپوهوم چې که يو څوک قتل وکړي، نو د زندان د پنجرو تر شا به د خپلې ښځې او ماشومانو په ليدو له رواني اړخه څومره ځوريږي؟
د کيسې هدف و ټاکل شو، که دا هدف په کاغذ کې ليکلی وي او د کيسې د ليکلو پر مهال ليکوال کله کله ورته وګوري، نو په ليکنه کې به هيڅکله بله موضوع ور ګډه نه کړي، په دې پسې به نه ګرځي چې د قتل تخشه څه وه؟ ولې يې قتل وکړ؟ پولسو

(c) ketabton.com: The Digital Library

څنګه ونیو ؟..... او داسي نورې پوښتني، ځکه دلته اصلي هدف لیکل شویدی، هدف دا دی چې قتل مه کوه ! که نه ستا به هم د خپلي کورنۍ لیدو ته سترګې وخیژي.
هره هغه خبره چې په هدف پورې اړه نه لري او بلې خواته ځې، بله کیسه پرې لیکلی شو، خو په دې کیسه کې ځای نه لري.
د کوچیني هدف ټاکل کیسه چاټوي او اضافه خبرې ترې باسي، هڅه وکړئ چې وړه موضوع انتخاب کړئ، فکر ورته وکړئ، هدف ورته ولیکئ او کیسه د هدف له مخې وغځوئ.
۲_د هدف ټاکل د لیکوال فکر راټولوي، کله چې فکر راټول شو، ذهن مو یواځې د موضوع په هغه زاویه راګرځي چې کیسه پرې لیکو.
یو څوک شطرنج ته ناست دی، هدف یې د لوبې ګټل دي، دی د لوبې تر پایه د بل څه په اړه فکر نه کوي، یواځې د شطرنج تختې ته ګوري، فکر یې سره راټول دی، یو ساعت، دوه ساعته، درې ساعته، یواځې د لوبې د ګټلو په اړه فکر کوي.
کیسه هم همداسي ده، که هدف ورته ولرو، فکر به مو یواځې د هدف په لاسته راوړلو پسې ګرځي، ژور فکر به کوو، نتیجه به یې ښه وي.
۳_د هدف ټاکل د تصویر په جوړونه کې هم مهم رول لري، مخکې مو یادونه وکړه چې د کیسې له پاره باید کوچینی هدف ولرو، د هدف درلودل کیسه تصویرې کوي او نوي تصویرونه مو په ذهن کې راګرځي.
بېرته د شطرنج مثال ته را ګرځو.
په کوټه کې هر څه دي، مېز، چوکۍ، غالۍ، پردې، پر دیوال را ځړېدلې تابلوګانې، د دیوالي ساعت ټکا....هر څه، خو د شطرنج لوبغاړی په دې یوه پسې هم نه ګرځي، هدف یې یواځې د شطرنج ګټل دي، شطرنج خپله تخته لري، دی یواځې همدې تختې ته ګوري، ټول پام یې سپینو او تورو خانو او د شطرنج دانو ته دی، کله کله د حریف لاس هم تختې ته ور اوږدیږي، دی یې یواځې ګوتو ته ګوري، خو له ګوتو سره یې کومه علاقه نه لري، د هغه لستوڼې ته یې هم سترګې نه ور اوړي، په دې پسې یې نه ګرځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې رنګ يې څه دی او په څه ډول تار ګنډل شوی، دی يوازې د حريف په ګوتو کې نيولې دانې ته ګوري چې چېرته يې ږدي او د ده راتلونکی حرکت به څه وي؟
لوبغاړی يوازې د شطرنج تختې ته دقيق دی، که يو مچ پر تخته کښيني شړي يې ، وروسته بيا په دې پسې نه ګرځي چې ده ته نږدې د چايو په پياله کې ولوېد که په بله خوا لاړ، ان د دانو (پاچا، وزير، اس، پياده) شکلونه يې هم په ذهن کې حک شويدي، که يې څوک د ظاهري جوړښت په اړه پوښتنه وکړي، ستونزه نه لري، ښه يې ورته تشريح کولای شي.
لوبغاړی د خپل هدف په لاسته راوړلو کې دومره ژور تللی چې د شطرنج د تختې پر سر د دوړو ذرې همويني.
څکه نو کيسې ته د کوچيني هدف ټاکل، هغه تصويرونه راباندې ويني چې تر اوسه د بل ليکوال پام نه وي ور اوښتی. که کيسه هدف ولري، عمومي، تکراري او اضافه تصوير به ور نه کړو، تصويرونه به دقيق وي، فکر به مو يوازې د شطرنج په څلور کونجه تخته کې راټول وي او له موضوع وتلې تصويرونه به نه را اخلو.
۴_ د هدف درلودل د اضافه خبرو مخه نيسي.
د فوټبال لوبه به مو ليدلې وي، لوبغاړي نوي دقيقې منډې وهي، هدف يې مالوم دی، ګول وهل او مقابلې ډلې ته ماته ورکول.
د لوبې پر مهال لوبغاړي څه وايي؟
د دوی ټولې خبرې يوازې د لوبې په اړه وي، نه تيره لوبه او نه هم راتلونکې، هماغه ساعت ، د هماغه لوبې له پاره چيغې وهي....
"پاس راکړه ! مخکې شه، حريف ونيسه، ګول... "
دوی په نوي دقيقو کې د بل څه په اړه فکرنه کوي، نه د سياست په اړه غږېږي، نه د خوراک غم ور سره وي او نه هم دا وايي چې پاچا دوې اوزې لري او که نه؟ !

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټول فکر، هواس او خبرې يې يوائې د لوبې ګټلو ته ځانګړي کړي وي، د فوټبال په مستطيل شکله ميدان کې راګرځي، نه اضافه خبرې کوي او نه هم بله موضوع مينځته را اچوي.

لنډه کيسه هم همداسې ده، که هدف ولرو، همدا هدف مو په طبيعي توګه اضافه خبرو ته نه پرېږدي، کرکټرونه به بېځايه نه غږوو، هره جمله به مفهوم او مانا لري او په هدف پورې به تړلې وي.

په عمومي توګه، هدف په کاغذ کې د ليکلي ادرس غوندې دی، که ادرس درسره وي، په ګڼ او نابلده ښار کې په اسانۍ سره هغه ځای موندلی شئ چې هدف مو وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې نوم

یو وخت مې د یوې مجلې پاڼې سره اړولې، یوه کیسه مې پیدا کړه، لیکلي و:
لنډه کیسه
ځوانیمرګ
که تاسو دا نوم واورئ ، په ذهن کې به مو څه در وګرځي؟
که نور نه وي نیمه کیسه خو درته روښانه شوه، په دې خو وپوهیدئ چې یو څوک به وژل کیږي، یا به هم په خپله مري، هغه هم په ځوانۍ کې !
زموږ ډېر لیکوالان خپلو کیسو ته همدا ډول نومونه ټاکي.
"ارمان یې پوره شو، شهید ، نیمه خوا مینه، دوې جنازې...او داسې نور. "
دا هغه نومونه دي، چې د کیسې تلوسه له مینځه وړي، لوستونکی مخکې له مخکې د کیسې په محتوا پوهیږي، د کیسې له ویلو خوند نه اخلي.
خو که چیرې کیسه دکیسې له نوم سره سمه پیل شي، دومره جدي ستونزه نه ده.
مثلا: که د کیسې نوم (غلا) وي او په پیل کې کیسه په غلا شروع شي بیا پروا نه کوي.
غلا
احمد په بیړه د پولیسو ماموریت ته زنګ وواهه، په وارخطایي یې وویل:
_هلو، هلو ! هیله کوم ! مرسته راسره وکړئ، زما کور ته غل راغلی، په هغه بله کوټه کې یې صندوقونه خلاص کړي. توپانچه هم ورسره ده.
په دې توګه کیسه نه واضح کیږي او تلوسه یې له مینځه نه ځي. په دې اړه به د کیسې د تلوسې په برخه کې په تفصیل سره خبرې وکړو.
د کیسې نوم ډېر ضروري دی، ډېر وخت یواځې نوم د دې لامل کیږي چې پر یو چا کیسه ولولو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسو به په تلویزیونونو کې تجارتي اعلانونه لیدلي وي، سوداګر د دې لپاره اعلان کوي چې خپلو تجارتي اجناسو ته خریدار پیدا کړي، دوی د اعلانونو د جوړولو او خپرولو لپاره لګښت په غاړه اخلي، له اعلان جوړوونکو غواړي داسې اعلان ورته جوړ کړي چې د لیدونکو پام ورواړوي ، په بله مانا سوداګر د اجناسو د پلورلو له پاره تبلیغ کوي، د کیسې نوم هم همدا سي دی، که یې مانا او تلوسه درلوده، کیسې ته تبلیغ دی، په ډېرو یې لوستی شي.

څوک نه شي کولای چې ستاسو کیسې ته نوم وټاکي، ځکه کیسه تاسو لیکلې او تر هرچا ښه پخپله ښه نوم ورته ټاکلی شئ، خو په څو ټکو کې لنډه مشوره درکولای شي:

۱_هیڅوخت کیسې ته داسي نوم مه ټاکئ چې نوم د کیسې محتوا روښانه کړي.

۲_په نوم کې خپل شخصي قضاوت مه ورګډوئ،مثلا: ښه سړی، بد هلک، هوښیار، ساده، ښکلی، بدرنګه، مظلوم، ظالم... او داسي نور.

۳_کیسې ته هوایي نوم مه ټاکی، نوم باید د کیسې له محتوا سره تړاو ولري، خو نه دا چې کیسه روښانه کړي.

۴_ اول ماشوم پیداکیږي، بیا نوم ورباندي ږدي، نو لومړی کیسه ولیکئ، بیا نوم ورته وټاکئ، د دې کار ګټه دا ده چې لیکلې کیسه مو په ذهن کې ناسته ده، یو عمومي تصویر ترې لرئ، هره خوا یې سنجولی شئ ، کیدای شي په زړه پورې نوم ورته پیدا کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې پیل او تلوسه

د کیسې د جوړښت په اړه یوه اروپایي لیکوال (نوم یې رانه هیر دی) پخه خبره کړېده:
"کیسه د مارغوندي ده، سر، مینځ او لکۍ لري، پښې او لاسونه نه شو ورکولای. "
لومړی به د کیسې د پیل او تلوسې په اړه خبرې وکړو.
څه موده مخکې مې یو انګریزي فلم وکوت، لومړنۍ یوې دقیقې یې اړ ایستم چې پوره یونیم ساعت تلویزیون ته کښېنم.
ولې؟ ما څه ولیدل؟
یو ځنګل و، ګڼ ځنګل، هسکې ونې یې درلودې، په چوپه چوپتیا کې یو څوک پر وچو پاڼو وخوت، یو تور مار تر یوې وچې څانګې را تاو شو، کمره د یوه بنیادم پښو ته سیخه شوه، سړي منډې وهلې... ما یې د ساه ایستلو غږ اوریده...کمره د سړي مخ ته برابره شوه، دی ځوان و، له خولې یې وینې بهېدلې، ګرېن یې په ختو لړلی ښکارېده. سړی څو ځایه ولوېد، بېرته پورته شو، ناڅاپه ودرېد، په وارخطایۍ یې پورته وکتل، یو لوی سیوری ورباندې راغی، پرې ور ټیټ شو. ځوان خپلو سترګو ته لاس ونیو، یوه تیره او وحشتناکه کوکه یې له خولې را ووته. یوه رڼا او د یوې دقیقې ختم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دو همه صحنه له عادي ژونده پيل شوه، ښار و، ديوې کورنۍ پنځو غړو(مور، پلار او د دوی دريو اولادونو ميلي ته د تګ تياری نيوه. دا چې د فلم پاتې برخې څنګه وې او څه پيښ شول، په دې اړه به د کيسې د مينځ او تلوسې په برخه کې خبرې وکړو.
خو زما په ذهن کې د فلم لومړنۍ يوې د قيقې پرله پسې پوښتنې را ولاړې کړې:
دا سړی څوک و؟ په ځنګله کې يې څه کول؟ ولې يې منډې وهلې؟ له څه شي وېرېدلی و؟ له لاړو سره يې وينه ولې راتله؟ چا لاس ور اچولی و؟ ځناورو بريد پرې کړی و؟ څه خبره وه؟ هغه سيوری د څه و؟ سړې ولې چيغه کړه؟ ايا مړ شو، ايا ايا ايا....په لسګونو نورې پوښتنې، .داسې پوښتنې چې ما يې ځواب غوښت ، بله لاره نه وه، د فلم د پيل يوې دقيقې پوره يونيم ساعت تلويزيون ته کينولم.
له تخيل څخه به رښتيني ژوند ته راشو.
که په کور،کلي کې يو څوک د يوې پيښې کيسه را ته کوي، نو اصله خبره په پيل کې يادوي:
ــ خبر شوې؟
دلته اوريدونکی په طبيعي توګه له موضوع سره دلچسپي ښيي.
ــ نه ! څه خبره ده؟
ــ فلانی مړ شو.
اوريدونکی ټکان خوري ، بيودم يې په ذهن کې پوښتنې را ولاړيږي:
ــ ولې؟ هغه خو روغ.جوړ و؟ تېره ورځ مې وليد ، غنمو ته يې اوبه ور خوشې کړې وې، څه ټکه پرې پريوته؟ چا وواژه، که له بامه را ولويد ؟....
اوريدونکی غواړي چې د خپلو پوښتنو د ځواب له پاره په کيسه خبر شي، دی تلوسه لري، نا ارامه دی، خو لومړی تن شايد په عادي توګه کيسه داسې پسې وغځوي:
ــ سهار له کوره ووت، ويل يې چې سودا راوړم، خپل زوړ بايسکل يې تر ښکرو ونيو ، خو کله چې پاخه سړک ته وخوت، موټر وواهه !

(c) ketabton.com: The Digital Library

یا شاید د کیسې بیان تر دې هم سوړ وي، خو د اورېدونکي تلوسه لا نه ده سړه شوې، دی لا د خپلو پاتې پوښتنو ځواب ته ماتله دی، که څه هم وروسته د هغه یوه یوه پوښتنه په خپل وار سره ځواب شوه، خو دی یې اړ کړ چې کیسه تر پایه واوري.
یا یوه بله خبره.. احمد راځي، ناڅاپه محمود ته وایي چې (علي) کور واخیست.
محمود ته پوښتنې پیدا کیږي:
ـ ده خو د بیګاه نه لرل، دومره پیسې یې له کومه کړې؟ غلا به یې کړې وي، نه والله، حتما یې د پیسو لپاره څوک وژلی دی، . نور نور نور....
دلته محمود ته تلوسه پیدا شوه او غواړي چې پوښتنې یې حل او په کیسه پوه شي.
په دغو مثالونو کې قوي خبره او داسې څه چې وروسته تشریح ته اړتیا لري او اوریدونکی تر پایه ورسره ساتي، په پیل کې وشوه.
هر هغه پیل چې د لوستونکي په ذهن کې پوښتنې را ولاړې کړي، دا زور لري چې کیسه تر پایه پرې ولولو.
خو قوي پیل قوي فکر غواړي، داسې یو فکر چې لوستونکی د کتاب اېښودلو ته پرېنږدي.
موږ دوه ډوله ادبیات لرو: کلاسیک او معاصر. په کلاسیکو ادبیاتو کې فولکلوریکې کیسې هم راځي. ډېری دا ډول کیسې له ((و نه وو)) شروع شوېدي، یوه بیلګه:
" وو نه وو د خدای کړه وو، د بنده ورته کاته وو، په پخوا زمانو کې یو پاچا و، ده زوی نه درلود، په زیارتونو وګرځېد، تاویزونه یې په غاړه کړل، د طبیبانو دواوې یې وخوړې، خو پلار نه شو. یو سهار یې یو ملنګ دروازې ته ودرید، پاچا ته یې یوه مڼه ورکړه، نیمه ده وخوړه او نیمه یې هم میرمنې.
نه میاشتې، نه ورځې، نه ساعته وروسته پاچا ته خدای ګلالی زوی ورکړ. پاچا خوشاله و، ټول خلک یې راوبلل، جشن یې ونیو، اووه شواروزه یې دوام وکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت تېرېده، ماشوم په ناز او نعمت کې را لوی شو، د ځوانۍ مرحلې ته ورسېد، یوه ورځ یې له یوې بوډۍ څخه دیوې ښاپیرۍ د ښایست خبرې واورېدې، ده هوډ وکړ چې ښاپیرۍ به خپلوي، خو هغې ته رسېدل اسانه خبره نه وه، شرطونه یې لرل. شهزاده باید اوسپنیز بوټونه په پښو کړي وای، تر اوو غرونو اوښتی وای، زمری یې وژلای وای ،له دیوانو سره مخامخ شوی وای او په پای کې یې له یوه ښاماره د هغه اووه سرونه غوڅ کړي وای.... "

له " وو نه وو " تر اوسپنیزو بوټونو پورې اصلي کیسې درې مخه نیولې وو. دا پخواني نکلونه دي، په هغه وخت کې ښه و، اوس هم په غوږو ښه لګیږي، خو نن بله دنیا ده، هر څه بدل شوي، وده یې کړې، نوښت پکې راغلی. ادبیات هم همداسې دي، اوسنۍ کیسې له پخوانیو سره توپیر لري، که څوک غواړي چې اوس کیسه ولیکي باید له اوسپنیزو بو ټونو، د سفر پرېکړه او د شرطونو له یادولو څخه یې پیل کړي. دا هماغه خبرې دي چې د لوستونکي په ذهن کې پوښتنې را ولاړولی شي. که نه نو په لوستونکي یې څه چې پاچا زوی لري که نه، ډېر خلک بې اولاده دي، یو دې دی هم وي.

د اوسپنیزو بوټونو په پښو کول، لوستونکی د کیسې لوستلو ته هڅوي، په ذهن کې یې پوښتنې را ولاړیږي. ولې ؟ د څه له پاره؟ چیرته ځي؟ څنګه ځې؟ څه کوي؟...

په پیل کې د لوستونکي ذهن له پوښتنو ډک کړه، وروسته بیا په ډېره ساده توګه کیسه له هماغه (وو نه وو) سره تړلی شې، خو شرط دا دی چې دا لینک او ارتباط باید ماهرانه وي.

مثلا:

شهزاده اوسپنیز بوټونه په پښو کړل، توره یې راواخیسته، اس ته یې وکتل، د څټ اوږده ویښتان یې باد رپول...

د اس پر تندي یې لاس تېر کړ، ورو یې وویل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ اووه غرونه مې تر مخې دي، له زمريانو سره به څه کوم، ديو هم د تور غره په تورو ډبرو کې راته پټ دی، خدای خبر ! زه به خپله مينه تر لاسه کړم؟ !
شهزاده پر يوه هواره تيږه کيناست، سر يې وځړېد ، د لاس اوږدې ګوتې يې په خپلو تورو وېښتو کې تېرې کړې، د خپل پلار خبره يې سترګو ته ودرېده، پلار يې په ژړا کې چيغې وهلې !
ـد ښاپيريانو له وطنه ليرې ګرځه ! خطر لري، ما يواځې مه پرېږده !
پا چا همدا يو زوی درلود ، شل کاله مخکې يې اولاد نه کېده، دی په زيارتونو وګرځېد ، تاويزونه يې په غاړه کړل، د طبيبانو دواوې يې وخوړې ،خو پلار نه شو ، يو سهار يې يو ملنګ دروازې ته ودريد ، پاچا ته يې يوه منه ورکړه، نيمه ده وخوړه او نيمه يې هم ميرمنې، نه مياشتې ، نه ورځې ، نه ساعته وروسته پاچا ته خدای يو ګلالی زوی ورکړ او ....
په دې توګه کيسه تر اوسپنيزو بوټونو را ورسوه او وروسته د کيسې قهرمان د شرطونو له پوره کولو سره مخامخ کړه.
دا ډول پيل د لوستونکي په ذهن کې پوښتنې را پيدا کوي، تلوسه ډېروي، دومره زور لري چې کيسه پرې ولولو.
دلته ليکوال يوه بله ګټه هم کولای شي، لوستونکی له شهزاده سره، چې د کيسې اصلي کرکټر دی، ځان خواخوږی ښيي، د هغه په قالب کې ننوځي ، پوهيږي چې سختې ته يې ملا تړلې ده، دی د پلار يو زوی دی، پلار يې هيلې او ارمانونه لري، نو دی به د دغو شر طونو په پوره کولو کې بريالی شي؟ زمريانو ته به څنګه ماته ورکوي، له ديو نه به په څه ډول خلاصيږي... او داسې نورې پوښتنې او انديښنې چې د شهزاده په اړه له لوستونکي سره پيدا کيږي. لوستونکی ځان د کيسې قهرمان ته تر ټولو نږدې ګڼي او له هغه سره پل په پل ګام ږدي.
زموږ ډېرې کيسې له ماضي څخه شروع او حال ته راځي ، دا هم کله کله خوند لري، خو موږ بايد د کيسو له نورو جوړښتونو څخه هم ګټه واخلو. کله يې په حال پيل کړو ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماضي ته لاړ شو او کله له حاله د يو چا تېر ژوند ته ور وګرځو، بېرته خپل ځای ته راشو او راتلونکی يې پسې و څېړو، او کله يې هم د راتلونکي پلان په اړه خبري وکړو، بېرته حال يا ماضي ته لاړ شو. په دي توګه به مو کيسې، ناولونه او هره بله ليکنه له يو رنګه والي څخه ساتلي وي.

مخکی تر دي چي کيسه وليکئ، اول د کيسي عمومي چوکاټ په ذهن کي جوړ کړئ، يا يې هم د کاغذ پر مخ راوړئ. هر هغه څه چي په کيسه کي د ېر کشش ولري، د لوستونکي په ذهن کي پوښتني راولاړي کړي او يا هم قوي غوټه پکي نغښتي وي، هغه په پيل کي راولئ، د پيل دوې ــ دري جملی کولای شي چي د لوستونکي ذهن له پوښتنو ډک کړي، وروسته بيا يوه يوه پوښتنه ځواب کړئ او لوستونکی تر پايه درسره وساتئ.

زمونږ ډېر ليکوالان کيسي له هماغه (وو نه وو د خدای کړه وو) څخه پيلوي، خو د کيسي د پيل او نوښت له پاره ډېري لاري لرو چي يو څو نمونو ته په لنډه توګه اشاره کولای شو:

١ــ مونږ کولای شو چي کيسه وار له واره په لنډو ډيالوګونو پيل کړو:

ــ ته د باز ګل قاتل يې !

ــ نه !باور وکړه ! زه هغه نه پيژنم !

ــ دا چاړه مي ستا په موټر کي پيدا کړه، عدلي طب وايي چي د چاړي پر لاستي ستا د ګوتو نښي دي.

د ځوان سر وځړيد، سلګی يې شوې، يوه شيبه غلی و، وروسته يې په بيړه پورته وکتل، د څارنوال غتي سترګي له سرو رګونو ډکي وې.

ځوان د مېز پر سر ايښې چاړي ته سترګي ور واړولي، تر لاستي پر وينو سره وه، يودم يې وويل:

ــ خو دا چاړه زما نه ده، قسم خورم !

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځارنوال د ځوان ګرین ته لاس ور وا چاوه، جتهکه یې ورکړه، د مېز پر سر ایښی تلیفون وشرنګید، د ځوان ګرین یې پرېښود، ګوشۍ یې ور پورته کړه، په ستړي غږ یې وویل:
_ هلو؟
یوه شېبه غلی و، وروسته یې یودم چیغه کړه:
خو زه ثبوت لرم!
دا وخت د کوټې دروازه وټکېده....

۲_ کیسه له تصویر نه هم پیلولای شو:

_ نجلۍ منډې وهلې، ټکرۍ یې ښوئېده، لوڅې پښې وه، ناڅاپه کېناسته، له ښۍ پښې څخه یې ازغی ویست، بېرته یې منډه کړه، شېبه وروسته د رود غاړې ته ورسېده، اوبو ته یې وکتل، سره اوښتې، پر سر یې سپین ځګونه روان ول، د ټوپک ډز شو، مرمۍ یې پښو ته نږدې په یوه پلنه ډبره ولګېده، شنهاری یې پورته شو.
نجلۍ شا ته وکتل، د غونډۍ په پیڅکه کې دوه تنه ښکارېدل، د دې خواته یې منډې وروهلې، یو ودرېد، د ټوپک نلۍ یې ور واړوله، نجلۍ ټوپ کړل، په سپینو ځګونو کې ورکه شوه...

۳_ په پیل کې د یوې پوښتنې پرېښودل:

خداینور سړه ساه واخیسته، کولبه یې د پټي په مینځ کې ودروله، روان شو، د لښتي په غاړه د توت د ونې سیوري ته کېناست، پټي ته یې وکتل، د کولبې غوایانو د شدیارې په وچو لوټو بوی کېښل.
خداینور یو سوړ اسویلی ویست، تندي یې ګونځې پیدا کړې، له ځان سره یې وویل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

_نه کیږي ! دا پردی دهقاني به تر کومه کوم؟ زه پیسو ته ضرورت لرم، ډېرو پیسو ته، ولور مې په مخکې دی.

یوه شېبه فکر یووړ، وروسته یې یو دم وویل:

_اته لکه ! ډېرې پیسې دي، خو څنګه؟ !

ولاړ شو، ګړندي ګامونه یې واخیستل، د کلي خواته یې مخه کړه...د ملک غوایان په شدیاره کې ولاړ ول....

۴_د کیسې په پیل کې د دوو متضادو نظرونو راوړل:

ګلدین د پړي په یوه سر کې له اوسپنې جوړ لوی چنګک وتاړه، پورته یې وکتل، د سپوږمۍ په رڼا کې د کلا هسک دېوال ویروونکی ورته وایسېد ، دېوال تر سره هوار و، یواځې ځای ځای د راوتلیو لوټو سیوري ښکارېدل، تر څنګ ولاړ په عمر پاخه سړي ته یې وکتل، ورو یې وویل:

_له وسه مې تېره ده !

سړی په خبره کې ورولوېد:

_ مه کوه ! ته ځوان یې، باید تر دېواله واوړې، اوس یې وخت دی ! د پلار غچ دې واخله !

ځوان یودم شاته شو ، په ټیټ وبربېدلي غږ یې وویل:

_ما خو سهار هم درياده کړه ! زه څوک نه شم وژلای !

سړي د واسکټ جېب ته لاس کړ، توپانچه یې راوایسته، د ځوان په لاسو کې یې کېښوده....

دا یواځې یو څو نمونې وې، موږ کولای شو چې د کیسې لپاره تر دې ښه پیل انتخاب کړو، په پیل کې پوښتنې راولاړې کړئ، له نوښت څخه کار واخلئ او هره کیسه له یوې نوې زاویې پیل کړئ !

نوښت د کیسې مالګه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې منځ او تلوسه

زموږ ډېر لیکوالان د کیسې تلوسه ترپایه نه شي ساتلی، غو ته ډېر ژر ترې پرانیستل کیږي او لوستونکی مخکې له مخکې په دې پوهیږي چې خبره څه ده؟
د کیسې په مینځ کې باید کوم ټکي په پام کې ونیسو؟ څرنګه کولای شو، چې تلوسه ترپایه وساتو؟
بېرته به د فلم پاتې برخې ته راوګرځو.
موږ فلم له کیسې څخه نه شو بېلولی، هر فلم ته لومړی کیسه لیکل کیږي، وروسته په سناریو اوړي او د سینما پر پرده راځي، زه نه غواړم چې ټول فلم درباندې وګورم او هره برخه یې له کیسې سره پرتله کړم، یواځې دومره وایم، چې زما له خپل دیده د کیسې پیل باید څنګه وي او په پاتې برخه کې یې په څه ترتیب تلوسه ساتلی شو.
د فلم په دوهمه صحنه کې یوې کورنۍ مېلې ته د تګ تیاری نیوه، ډېر وخت یې واخیست، خو زه یې ستړی نه کړم، ځکه زما پوښتنې لا نه وې ځواب شوې، ما یې ځواب غوښت.
دریېمه صحنه په ښکلې منظره پیل شوه. یو کوچنی موټر د یوه شنه ځنګله په مینځ کې پر پوخ سړک روان و، په موټر کې ناست کسان خوشاله ښکارېدل، خندل یې، په خپل منځ کې یې ټوکې سره کولې. نا څاپه یې د سړک پر غاړه یو بل موټر ولېد، چې پر یوه خوا کوږ و. دوی ودرېدل، د ولاړ موټر ښېښې ماتې وې خو د ټکر کومه علامه یې نه درلوده. په موټر کې د ښکار اسباب او یو کوټ ښکارېده. پلار د کوټ جیب ته لاس کړ، له څو نوټونو سره یې یو د هویت کارت را ویست، په کارت کې د هغه چا عکس و چې ما د فلم په لومړۍ یوه دقیقه کې لیدلی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما یوه پوښتنه ځواب شوه، هغه سړی ځنګله ته د ښکار په نیت راغلی و. خو لا مې نورې پوښتنې په ذهن کې ولاړې وې.
په بله صحنه کې د کورنۍ غړي د خیمې د درولو لپاره د مناسب ځای په لټه کې ول، دوی د ګڼو ونو په مینځ کې یو هوار وړوکی چمن وموند، د ا وخت دیوه هلک تر مخ یوه تېزه رڼا تېره شوه، دی وارخطا شو، مور ته یې وویل، خو هغې وخندل، خیال او وهم یې وباله، خپل زوی ته یې ډاډ ورکړ چې هیڅ خبره نشته.
دلته زما یوه بله پوښتنه هم ځواب شوه. هر څه چې وې، خو د پیل په یوه دقیقه کې چې ما کوم سړی ولید، له انسانه او یا هم له کوم ځناوره نه وو وېربدلی، دا بل څه و.
د سپوږمۍ په رڼا کې یوه خړه خېمه ولاړه وه، چارچاپېره یې هسکې ونې ښکارېدلې، ناڅاپه د خېمې پر ټاټ یو څه ولګېدل، وړې نجلۍ چیغه کړه، په خیمه کې څراغ بل شو، ټول د باندې راووتل، مور د خپلې ماشومې لور مخې ته ودرېده، د خیمې پر ټاټ وینې روانې وې، لاندې پر شنه چمن د بنیادم لاس پروت و.
ما د لستوڼي د ټوټې له رنګه و پېژاند چې لاس د هغه سړی دی چې د فلم په لومړی یوه دقیقه کې مې لیدلی و. بله پوښتنه مې هم ځواب شوه، سړی مړ و.
فلم تر پایه له تلوسې ډک و، مور او پلار په مرموزه توګه وژل کیږي، اولادونه ستونزې ویني، هره نوې صحنه نوې پوښتنې پیدا کوي او تر پا یه مې له ذهن څخه په نوبت یوه یوه پوښتنه وځي.
د فلم وروستۍ صحنه روښانوي چې دا قتلونه د څه لپاره وو او چا تر سره کول. د ځنګله اروا چې د یوې لویې ونې په اره شوې مونډه کې اوسېده، وخت په وخت د باندې راوته او له هغو انسانانو څخه یې غچ اخیست چې په بېرحمۍ سره یې د ځنګله ونې و هلې او حیوانات یې ښکار کول.
زما ټولې پوښتنې حل شوې او د فلم د مینځ پېښنو او تلوسې هم تر پایه تلویزیون ته کېنولم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لنډه کیسه کې هم تلوسه همداسې ساتلې شو. غوټه باید ورو ورو وسپړو، یوه یوه پوښتنه ځواب کړو او لوستونکی د کیسې لوستلو ته تر پایه اړ باسو.

یو بل مثال:

یو سړی له کاروانه پاتې شوی و، دښته وه، ګرمي وه، تږی و چې له تندې مړ شي، پر آس سپور یو بل تن پرې ورپېښ شو، د آس پر زین پورې د اوبو یوه پټک تړلې خوړ، مړژواندي سړي د اوبو خواست وکړ، خو سپور ورته وویل چې دی په خپله اوږد منزل په مخکې لري، اوبه نه شي ورکولای.

تږي سړي یو پټک اوبه د سروزرو د زرو سیکو په بدل کې ورنه وغوښت، ویې ویل چې د ه ته به هغه ورانه ور وښیي چې هلته زر سیکې ښخې دي، سړي ور سره ومنله، خو پټک یې یو دم ور نه کړ، په لاره کې به یې تږي ته یو یو غوړپ او به ورکولې څو ژوندی پاتې شي او کله چې تاکلي ځای ته ورسېدل، تږي له اوبو ډک پټک تر لاسه کړ او سپور هم له زرو سکو ډکه کڅوړه په زین پورې وتړله.

که پر آس سپور سړي په پیل کې تږي ته سلامت پټک ور کړی وای، نو د تږي تنده ماتېدله، شاید له خپلې خبرې اوښتی وای او د سیکو تر ځایه نه وای ور سره تللی، خو د سپور کمال دا و چې تږی یې تر پایه هماغسې تږی وساته، ده ته یې د ژوندي پاتې کېدو لپاره یو یو غوړپ اوبه ورکولې او کله چې یې وخت را ورسېدا او خپل هدف یې تر لاسه کړ، بیا یې ټول پټک ور وسپاره او د تږي تنده ماته شوه.

لیکوال هم باید لوستونکي ته یو یو غوړپ اوبه ورکړي او تر پایه یې تږی وساتي. دی باید یو رهبري کوونکی مهارت ولري، داسې چې د اصلي غوټې تر سپړلو پورې په لاره کې ځینې نورې موانع هم پیدا کړي او لوستونکی اړباسي چې تر دغو خنډونو تېر شي.

که اصلي غوټه د کیسې په مینځ او یا هم تر پای مخکې وسپړل شي، نو بیا د لوستونکي تنده ماته شوه، وروسته له هغه که هر څه لیکو، په حقیقت کې به اضافه خبرې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه کیسه هغه وخت ختمه ده ، چې اصلي غوټه وسپړل شي. په بله مانا د اصلي غوټې سپړل یا د راز څرګندول د کیسې پای دی. نو ځکه د کیسې په منځ کې تلوسه، په وار سره یوه یوه پوښتنه ځوابول او تر پایه د اصلي غوټې ساتل ضروري دي.
خو مهمه دا ده چې ا صلي غوټه باید په منطقي توګه وساتو، لوستونکی باید فکر و نه کړي، چې لیکوال په لوی لاس یو څه رانه پټوي. که لیکوال د کیسې له کرکټرونو سره څنګ په څنګ لاړ شي،له پېښنو او زمان سره یو ځای حرکت وکړي او تر کرکټرونو مخکې ګام وا نه خلي، نو بیا لوستونکي ته هم د یو څه د پټولو فکر نه پیدا کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې پای او تلوسه

فکر وکړئ، ایا تر اوسه مو داسې لنډې کیسې لوستې چې په پای یې نه یاست پوهیدلي؟
د ځینو کیسو پای ګنګ وي، لوستونکی نه پوهیږي چې د لیکوال هدف څه و، اصلي کرکټر څه وکړل؟ غوټه څنګه وسپړل شوه؟
ما ډېرې داسې لنډې کیسې لوستې، چې په پیل کې یې خوند راکړی، وروسته یې هم د بل مضمون لوستلو ته نه یم پرېښی، خو په ورستیو کرښو یې نه یم پوهیدلی.
که کیسه هر څومره خوږه لیکل شوې وي، خو پای یې ناڅرګند وي، لوستونکي به خوند ترې وانه خلي.
خو د کیسې په پای کې هم باید دومره زور وي چې لوستونکی د کیسې له لوستلو وروسته فکر کولو ته وهڅوي، او کیسه یې په ذهن کې پاتې شي.
بله دا چې د کیسې اصلي غوټه باید تر پایه وساتل شي او د کیسې په وروستی برخه کې وسپړل شي، ځکه کیسه هغه وخت ختمه ده، چې اصلي غوټه وسپړل شي، وروسته چې هر څه لیکو، اضافه خبرې دي، نه لوستونکی خوند ترې اخیستی شي او نه هم د ښې کیسې په چوکاټ کې ځای ورکولای شو.
ښه پای هغه دی چې د لوستونکي د وړاندوینې خلاف وي.

کرکټرونه

هره کیسه کرکټرونه لري، خو په دوی کې یو او یا هم کله کله دوه مرکزي کرکټرونه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کیسو ته هر ډول کرکټر ټاکلی شو ، انسان، حیوان او یا هم غیر ژوندي موجودات.
د کرکټرونو ټاکل د کیسې په موضوع پورې تړلي دي، خو مخکې تر دې چې کیسې ته کرکټر وټاکو ، لومړی یې باید پدې اړه فکر وکړو:
۱ـ زموږ مرکزي کرکټر څوک دی؟
۲ـ څه ډول څېره لري؟
۳ـ څه یې خوښیږي او له څه نه یې بد راځي؟
۴ـ شخصیت یې څه ډول دی؟
کله چې مو مرکزي کرکټرله هر اړخه په ذهن کې جوړ او قانع شوئ، قلم او کاغذ را واخلئ او د هغه د نوم تر څنګ، د هغه ځینې مهمې ځانګړنې هم ولیکئ.
د دې کار ګټې څه دي؟
تېر کال مې یو ناول لوست، څو پاڼې لا پاتې وې چې یودم په کیسه کې داسې یو نوی نوم راڅرګند شو ، چې نه مخکې زمینه سازي ورته شوې وه او نه یې هم په کیسې پورې اړه درلوده، یو ناڅاپه له اسمانه راولوېد او په کیسه کې یې د مرکزي کرکټر ځای ونیو ، دوه ـ دریو پاڼو سترګې کړم، خو وروسته مالومه شوه چې دا هماغه د کیسې مرکزي کرکټر دی، یوازې نوم یې بدل شوی و.
که د ناول لیکوال د کرکټرونو د خصوصیاتو لیست لرلی، فکر نه کوم چې دومره لویه تېروتنه به ترې شوې وای.
په لیکلې بڼه د کرکټرونو د خصوصیاتو درلودل، په منطقي توګه د کیسې په لیکلو کې مرسته راسره کوي، د مثال په توګه:
موضوع مو وټاکله، غواړو چې کیسه پرې ولیکو ، مرکزي کرکټر یې هم احمد نومېږي. لیکو !

نوم	:	احمد
سن	:	پنځوس کلن
مدني حالت	:	متاهل

(c) ketabton.com: The Digital Library

زده کړه : نالوستی
اولادونه : پنځه (درې لونې، دوه زامن)
کسب : بزګر
د اوسېدو ځای : کلی
ظاهري بڼه : ډنګر، له ونې ټيټ، اوږده ږيره، پکه ککرۍ، لمر سوځولی مخ، ځړېدلې سترګې، پر تندي د کالدانې ننبه، له سپږمو راوتلې اوږده ويښتان، زيږه لاسونه....
رواني خصوصيات: عاجز، بې زړه، د حوصلې خاوند ، له بدو ليري، ديندار، د سختيو په وړاندې زغم لرونکی، په هره خبره کې د (خوار مه شې) تکيه کلام ....
او ځينې نور ټکي...
که دا ليست راسره وي، نو هيڅکله به د احمد نوم راڅخه بدل نه شي. احمد به په طبيعي توګه د کيسې تر پايه د يوه پنځوس کلن سړي په قالب کې اچوو (خويونه، عادتونه به يې همدې عمر ته مناسب وي) . دی به کله هم په دې پسې ونه ګرځي چې د اولادونو د نه درلودلو په پلمه دوهم واده ته زړه ښه کړي، احمد يو نالوستی بزګردی، د کرکيلې په کارونو ښه پوهيږي، د کيسې تر پايه به نه (معلم) شي او نه هم(ډاکټر). ژبه به يې هم د يوه کليوال بزګر په څېر کليوالي وي، هيڅکله به (د کور ودان) پرځای (مننه) ونه وايي....
د احمد ککرۍ پکه ده، د کيسې تر پايه کاکل نه شي پرېښودلی، دی عاجز او ډارن دی، بد نه خوښوي، ځکه به تر خپله وسه د کلي له ملک سره بدۍ ته زړه ښه نه کړي.
احمد پنځه وخته په ملا پسې درېږي، دا منطقي نه ده چې له کوم قانع کوونکي دليله پرته، د سهار په اته بجې له خوبه راپورته شي.
او داسې نور..

(c) ketabton.com: The Digital Library

که موږ د احمد په اړه مخکې له مخکې مالومات ولرو او مهم خصوصیات يې را مالوم وي، احمد به په کیسه کې یواځې په هماغه مخکې ترمخکې ټاکل شوي قالب کې راګرځي، په دې توګه به د احمد کړه وړه او نورې ځانګړنې منطقي او د لیکوال په واک کې وي، لوستونکی به دا نه وايي چې نه، احمد د دې کار وړ نه دی او یا هم دا کار نه شي کولای.
که د کرکټر خصوصیات ولرو، دا به راته روښانه وي چې ایا زموږ ټاکلی کرکټر د دې توان لري چې د کیسې هدف تر لاسه کړي؟ ایا په منطقي لارو خپل هدف ته رسیدی شي؟ ایا د کیسې د هدف د تر لاسه کولو لپاره مو وړ (مناسب) کرکټر غوره کړی او که نه؟
مخکې له مخکې لیکلي خصوصیات، دغو ټولو پوښتنو ته ځوابونه وایي، لیکوال نه پریږدي چې وروسته له ستونزو سره مخ شي او یا هم کیسه له منطقي پلوه کمزورې کړي.
مخکې له مخکې د کرکټرونو خصوصیات لیکل د دې لامل کیږي، چې کرکټر د لوستونکو لپاره واقعي وبریښي، علت دا دی چې کرکټر په منطقي توګه معرفي کیږي او لوستونکی د هغه په کړو وړو باور کوي او ریښتیني ورته ښکاري.
که وغواړو چې کرکټر لا ښه وپیژنو، د کرکټر له خصوصیاتو سره باید په یوه جمله کې د هغه هدف هم ولیکو:
د بېلګې په توګه:
احمد: احمد په کیسه کې د دې باعث ګرځي چې مینه او زغم په کرکه او بې حوصله توب بریالی کړي.
که د کرکټر له خصوصیاتو سره دا جمله لیکلې وي، احمد به د کیسې تر پایه زغم ولري، دی به په طبیعي توګه هرې ناخوالې ته په مینه ځواب وايي او د نورو کینې به په صبر او حوصله ځوابوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې توګه به په کرکټر کې ناشاپې او غیر منطقي بدلون نه راځي، داسې به نه وي چې په پیل کې مینه ناک وي، خو څو پاڼې وروسته له دلیله پرته په ظالم او کینه ګر انسان بدل شي، دی به د لیکوال له غوښتنې سره سم په منطقي توګه خپل هدف ته ورسیږي او هیڅکله به داسي څه ونه کړي چې له مینې او حوصلې سره په ټکر کې وي.
له مرکزي کرکټر څخه پرته نورو کرکټرونو ته هم مخکې له مخکې د داډول خصوصیاتو ټاکل ښه دي، که لیکوال د کیسې د لیکلو پر مهال کله کله ورته وګوري ، د کرکټرونو له خویونو ، خواصو او ان څېرو سره عادت پیدا کوي، هر حرکت به یې د دوی په واک کې وي او په پای کې به خیالي کرکټر نه بلکې یو واقعي انسان ورته ښکاري، داسې احساس به کوي لکه په ریښتینې توګه چې له دغو کسانو سره مخامخ شوی وي، هغوی پیژني، خبرې یې ورسره کړې وي او ډېر رازونه یې ور مالوم وي، ځکه ځینې لنډې کیسې څو مخه لیکل کیږي او د کیسو تر پایه به د کرکټر ټول خصوصیات د لیکوال په ذهن کې ناست وي.
د لنډې کیسې لپاره د کرکټرونو لنډ خصوصیات کافي دي، خو که ناول لیکو د هر کرکټر په اړه باید مخکې له مخکې ډېر څه ولیکل شي، ځینې لیکوالان د ناول لپاره د کرکټرونو ټول کردار، پېښې ، ستونزې...مخکې له مخکې لیکي او څو مخه پرې ډکوي، که ساده ووایو ،مخکې له مخکې په لنډه توګه د کرکټر کیسه او په ناول کې رولونه، ناکامې او بریالتوب د کاغذ پر مخ راوړي چې دیته ستوري لاین وایي.
د کرکټر په اړه بله مهمه خبره دا ده چې لیکوال باید د کرکټرونو له روح او روان څخه خبر وي، د هغه خویونه ور مالوم وي او د دې په اړه مالومات ولري چې له څه سره مینه لري، څه وخت غوسه ورځي او په څه شي خوشاله کیږي.
بریالی لیکوال په کرکټر کښنه کې ډېر زیار باسي، دی کرکټر تر هغو په ذهن کې اړوي را اوړي چې له خیالي کرکټر څخه ژوندی موجود جوړ کړي، د هغه له ظاهري او باطني جوړښت سره اشنا شي او وروسته یې په داستان کې ولوبوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په بله مانا ، لومړی کرکټر ژوندی کړه، له هغه سره خبرې وکړه، په خوی او عادت يې پوه شه او وروسته که بيا په کيسه کې ستاسې له خوښې سره سم لوبيدای شوای او ټاکلي رول ته مناسب وي، ځای ورکړئ.
مونږ باید هڅه وکړو چې کيسې ته د اړتيا پر بنسټ کرکټرونه وټاکو، ځکه لنډه کيسه ډېرو کرکټرونو ته اړتيا نه لري، د اړتيا په اندازه د کرکټرونو ټاکل د دې لامل ګرځي چې کيسه په طبيعي توګه وغځيږي او له اضافه خبرو مخنيوی وشي.
مونږ هره ورځ له ډېرو خلکو سره مخامخ کيږو، خو دوه کسه کټ مټ په يوه څېره او يو رنګه خويونو نه شو موندلی، په کرکټر جوړونه کې هم باید دې ټکي ته پام وکړو، زمونږ هر کرکټر باید له بل يوه څخه بېل وي، بېله څېره ولري او عادتونه يې سره نږدې نه وي. دا کار په طبيعي توګه د کرکټرونو په جوړونه کې نوښت راولي او لوستونکی په خپل ذهن کې له مختلفو څېرو او خويونو سره مخامخ کيږي.
بله خبره دا چې د کرکټر لپاره هيڅوخت خيالي څېره او خيالي عادتونه مه ټاکئ، د بېلګې په توګه: د يوې کيسې کرکټر مو يو سوالګر دی، فکر وکړئ، تاسو به په ژوند کې ډېر سوالګر ليدلي وي، له ډېرو سره به مو تر خپله وسه مرسته کړې وي او د ځينو تر مخ به ښويه تېر شوي ياست، خو په دغو ټولو کې به داسې سوالګر هم و چې د پنځو افغانيو پر ځای مو د شلو او يا هم د پنځوسو نوټ ورته نيولی وي، ولې؟
يا به د هغه ظاهري خوارې څېرې او خيرن شلېدلي لباس دردولي ياست او يا به هم هماغه سوالګر د خواست په چل ښه پوهېده، په سوالګر کې به يو څه و چې ستا پام يې د ځان خواته وراړولی و، که نه نو يا به ښويه ترې تېر شوی وې او يا به دې هم جېبونه په ماتو روپو پسې لټول.
کيسې ته هم همدغه سوالګر وټاکئ ، هماغه خويونه، عادتونه او خواره څېره ورکړئ چې تاسې په واقعي ژوند کې ورسره مخامخ شوی يئ، که دې لوڅې پښې ليدلی وي، چپلکې مه ور په پښو کوه، مچان مه ترې شړه او د هغه لوڅو اوږو ته واسکټ مه ور اغونده. هماغسې کرکټر جوړ کړه لکه تا چې په واقعي ژوند کې ليدلی وي، ان که دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خواست پر مهال د هغه ترحم پاروونکي کلمات په ياد وي، ستا کرکټر هم بايد هماغه توري په خوله راوړي.
دا يوائې يو مثال و، کله چې مورږ کرکټر جوړوو، جوړ شوی کرکټر بايدد هغه چا په قالب کې واچوو، چې مورږ په واقعي ژوند کې ليدلی وي، خبرې مو ورسره کړې وي، خوی، عادت او څېره يې را مالومه وي، که داسي وکړو نو مورږ به په ريښتيني توګه د کرکټر روح ته ور ننوتي يو او يو کامياب کرکټر به مو انځور کړی وي.
اووه_ اته کاله مخکې مې د فرانسوي ليکوال ويکتور هوګو، (بينوايان) ناول ولوست، مرکزي کرکټر يې ژان والژان نوميده، ژان والژان په پيل کې غل او مجرم و، خو وروسته يوې قوي پيښې د ده ژوند وربدل کړ، دی په يوه مهربانه انسان بدل شو، تل به يې هڅه کوله چې نورو ته ګټه ور ورسوي، خوبيا هم ټولنې په سپکه سترګه ورته کتل او د (ژاور) په نوم د پوليسو د يوه افسر تر تعقيب لاندي و....
په دې کتاب کې د داستان مرکزي کرکټر (ژان والژان) دومره ژوندی انځور شوی چې د ده سختيو ته مې څو ځله اوښکې تويې کړې ، فکر مې نه کاوه چې دا به يو خيالي کرکټر وي، د ده هرې بريا ته به خوشاله وم او په هره ناکامی يې ځورېدلم.
مثبت او منفي، دواړه کرکټرونه بايددومره ژوندي وي چې د لوستونکي په زړه او دماغ کې ځای ونيسي، د مثبت کرکټر هره کاميابي بايد د لوستونکي لپاره د هغه خپله کاميابي وي، د هغه په خوشالۍ خوشاله شي او د ستونزو پر مهال په زړه کې د حل لارې ورته ولټوي، خو د منفي کرکټر له جرم او جنايت څخه کرکه وکړي او د هغه ضد وي.
ما ډېرې داسې کيسې لوستې دي چې خان او ملک تر اندازې چاغ، خشن او بدشکله پکې معرفي شويدي، علت يې دا دی چې ځينې ليکوالان د کرکټرونو په جوړولو کې زحمت نه ګالي، د نورو کرکټرونه را اخلي او څه چې يې د بل په کيسه کې لوستې وي، دی هم خپل کرکټر ته هماغه څېره ورکوي، حال دا چې ډېر خانان او ملکان شته چې جذابه څېره لري، له زړونو هم نرم او مهربانه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځکه نو د کرکټرونو ښېرې، خویونه او عادتونه باید توپیر سره ولري، موږ باید په خپله کرکټر جوړ کړو، نه دا چې د نورو تیاره مړی راواخلو او داسې وښیو چې دا زموږ د خپل زحمت نتیجه ده.

بله مهمه موضوع د کرکټر بدلون دی، که غواړو چې یو کرکټر ته بدلون ورکړو، دا بدلون باید منطقي وي، داسې نه چې د لسو تنو قاتل، ناڅاپه له قوي دلیله پرته توبه وباسي او په یوه مهربان انسان بدل شي.

کیسه له کرکټره پرته نه لیکل کېږي، ځکه نو باید د کرکټرونو په جوړولو کې بېړه ونه کړو، زیار وباسو او کله چې ژوندي شول، په حرکت راغلل،او زموږ په ذهن کې یې ځای ونیو، وروسته په کیسه کې ځای ورکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې ژبه

زما د لنډو کیسو لومړی ټولګه "سره سیلۍ " نومیږي. دا کتاب اوه_ اته کاله مخکې چاپ شو ، ځینو کسانو ولوست، را یاده یې کړه چې کیسې یې بدې نه دي، هدف لري. تصویرونه هم په زړه پوري دي، خو په ځینو ټکو یې نه دي پوهېدلي.
هغه وخت مې دا خبره زړه ته نه لوېده، په ژبه کې مې کوم مشکل نه لید ، هره کرښه او هره کلمه واضح راته ښکارېده، خو وروسته مې پام شو ، چې دوی په حقه ول، ما په کیسو کې ځینې داسې کلمات را اخیستي وو چې یوازې زه او د غزني د قره باغ ځینې اوسیدونکي پرې پوهېدل.
که موږ هر څومره زړه راکښونکې موضوع ولرو او د کیسی په ټولو اړخونو پوه یو ، خو چې د ویلو چل یې نه وي را معلوم، نه به په خپله له کیسې څخه خوند واخلو او نه به هم لوستونکو ته په زړه پوري وي.
ځکه نو د کیسې ژبه ډېره مهمه ده.
۱_ د ژبې ساده والی:
یوه ملګري مې د یوې کیسې موضوع پیدا کړې وه، مخکې تر لیکلو یې راته وویله، په ویلو کې یې خوند پروت و ، خو کله چې مې په مجله کې د همدې کیسې لیکلې بڼه ولوستله، دومره پیچلي کلمات یې پکې را اخیستي ول چې لوستلو یې د زړه زور غوښت.
تلیفون مې ورته وکړ، دلیل یې دا و چې لیکل باید تر ویلو توپیر ولري.
ما ته هغه د شپون صاحب خبره را په زړه شوه: " موږ نثر وایو ، اورو یې، خو لیکلی یې نه شو. "
ځینې لیکوالان چې څه لیکې، د لیکلو لپاره په پېچلو کلماتو او اصطلاحاتو پسې ګرځي، کتابونه پسې ګورې او له نورو څخه پوښتنې کوي. دوی په دې فکر کې دي چې مغلق او پیچلي کلمات کیسه او یا هم کومه بله لیکنه پیاوړی کوي او په دې سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

پخپله لیکوال پوه او د ډېرې مطالعې خاوند ښکاري، خو پوښتنه داده چې مورږ د چا له پاره کیسه او یا هم کومه بله لیکنه لیکو؟ ایا هغوی په دا ډول پېچلو کلماتو پوهیږي؟ ایا د مغلقو تورو کارول هنر دی؟
زمورږ په کلي کې یو سپین ږیری و، ده په ځوانۍ کې ماموریت درلود ، ان د زړښت تر مهاله یې په ژبه ډېر داسې کلمات راوړل چې نورو ته به د پوهاوي ور نه ول، وروسته د " مامور لغت پران " په نوم مشهور شو، خو ده به ویل: " داخلک ملامت نه دي. مکتب یې نه دی ویلی. "
که مورږ د خلکو لپاره لیکل کوو، ژبه موهم باید د هغوی لپاره وي. هنر هم په ساده ژبه کې دی، او سني ادبیات ساده ژبه خوښوي، داسې ژبه چې له ساده والي سره سره د لیکوالۍ هنر هم پکې پروت وي، هنر په پېچلو لغاتو او اصطلاحاتو کې نه دی، هنر نورا ړخونه لري چې ژبې ته خوند وربخښي او یو عمده لامل یې د ژبې ساده والی دی.
د ژبې ساده والی دا مانا نه لري چې څه وایو، هغه ټول باید د کاغذ پرمخ هم راوړو، بلکې هدف مو د جملو په بسته بندۍ او د لغاتو او اصطلاحاتو په کارولو کې دی.
شاید زما دا خبره د ځینو لوستونکو خوښه نه شي، خو ډېر پښتنانه د " ټولټاکنو " کلمه نه پیژني، دوی یې انتخابات بولي، د " ښونځی " " ټولګی) " او " ښونکی " له کلماتو سره هم نا اشنا دي، د " مکتب " " صنف " او " معلم " په نومونو یې یادوي.
مورږ باید په هغه ژبه کیسه و لیکو چې خلک خبرې پرې کوي، ورباندې پوهیږي او ورته روښانه وي.

۲_په لنډو فاصلو کې د یورنګه تورو او فعلونو کارول:
تېر کال مې د یوه لیکوال پر یوه کیسه باندې نظر څرګند کړ، د نقد یوه برخه د تورو او کلماتو د کارولو په اړه وه، غواړم چې د موضوع د لا روښانتیا لپاره د هماغه کیسې ځینې برخې را واخلم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لومړیو دوو پاراګرافونو کې دوه ځایه لیکل شوي وو: " قلم یې راواخیست ، کاغذ یې راواخیست "

په دومره لنډه فاصله کې دوه ځایه د " راواخیست " کلمه ښه نه راځي، که یو ځل " راواخیست " لیکو ، دوهم ځل باید په یوه بل فعل پسې وګرځو ، مثلاً " کاغذ ته یې لاس کړ ".

بل ځای داسي لیکل شویدي " تر لیکلو کرښو لاندې یې هسې ګډې وډې کرښې و ایستلې، د کرښو تر څنګ یې یوه غټه سترګه انځور کړه... "

په لنډه فاصله کې درې ځایه د " کرښې " توری راغلی دی.

دلته که یوځای کرښه لیکو ، بل ځای لیکه ښه راځي، دریم ټکي ته هیڅ اړتیانه پیدا کیږي.

" د کرښو تر څنګ یې یوه غټه سترګه انځور کړه " که داسي ولیکو(ترڅنګ یې یوه غټه سترګه انځور کړه " هماغه مانا ورکوي. خپله د "څنګ " توری، هماغه د "کرښې " ترڅنګ راښیي.

بله جمله:

" کتابچه یې له نورو کتابونو سره په پلاستیکي پاکټ کې کېښوده او په هغه څوکۍ کې یې کېښوده چې څو شیبې مخکې نصیر ناست و... "

دلته د لومړي " په پاکټ کې کېښوده " پر ځای " په پاکټ کې واچوله " ښه راځي، په دې توګه به مو په لنډه فاصله کې دوه ځایه د " کېښوده " کلیمه نه وی کارولې.

بل ځای لیکل شوي دي " یو ځل بیا د نصیر سترګو ته ځیره شوه، دومره ورته ځیره شوه... "

دلته که لومړی " وکتل " راشي، له یورنګه والي څخه یې ژغوري.

بل ځای: " فریبا تر پښو لاندې ځمکې ته کتل، تر ژبه لاندې یې وویل... "

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ځله د لاندې کليمه راغلې، " فريبا تر پښو لاندې ځمکې ته کتل "دلته د لاندې ټکی اضافه دی،که ساده وليکو "فريبا ځمکې ته کتل " هماغه مفهوم لري، که فريبا پر ځمکه پل ايښی وی، بيا څنګه تر پښو لاندې ځمکې ته ګوري ! ! !
بله جمله: " ډېره ډېره مننه، د تابلو او کتابچې په خاطر ځانته مننه کوم. "
که يو ځای مننه ليکو ، بل ځای د مننې پر ځای کوم بل توری کارولی شو. "کوروړان ، ژوندی اوسې يا داسې نور ".
بل ځای " فريبا يې لاس په لاس کې ونيو " که وليکو: " فريبا يې لاس ونيو " هماغه مانا او هماغه تصوير لري. ځکه نيول د لاس په واسطه تر سره کيږي.
بله جمله " د مريم ښکليو سترګو ته يې وکتل، هغې هم ورته وکتل... " که وليکو: " هغې هم سترګې ور واړولې " نو په لنډه فاصله کې به دوه ځايه د "وکتل " ټکی نه وي راغلی.
بل ځای " نور هم انځور ته نږدې شو ، ښه ورته ځير شو "
داسې ليکلی شو " نور هم انځور ته نږدې شو ، په ځير يې ورته وکتل" په دې توګه يو ځای د "شو " ټکی کمېدی شي.
په کيسه کې داسې ډېر يو رنګه توري وو چې په لنډو فاصلو کې سره راغلې دي، دا په مفهوم او مانا کې کوم بدلون نه راولي، ټولو ته د پوهاوي وړ دي او د عادي لوستونکو دومره پام هم نه ور اوړي، خو توري او کلمات د ښښتو په ځېر دي، که په يوه ديوال کې يوه ښښته راوتلې وي او يا هم په خپل مناسب ځای نه وي ايښودل شوې، ټول ديوال بد ښکاري،ځکه نو په هره ليکنه کې د تورو او کلماتو ټاکل او مناسب ځای ته دقت په کار دی.
پښتو يوه غني ژبه ده، يوه شي ته ډېر کلمات لرو ، په مختلفو نومونو يې يادولی شو ، دا نومونه دومره ګنګ هم نه دي، ټول پرې پوهېدای شي، نو ځکه جمله بندۍ او د کلماتو او فعلونو کارولو ته بايد پام وکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که یو ځای لیکو " راته ویې کتل " بل ځای " سترګې یې راواړولې " ښه راځي، " مخ یې راواړاوه " هم همدا مانا ورکوي.
په یوه کیسه کې مې ولوستل: " انځرګل ځوان و ، د پلار یو زوی و او له رنګه ښایسته و. "
درې ځایه په لنډه فاصله کې د "و " ټکی راغلی دی. کیدای شي داسي یې ولیکو:
انځرګل ځوان و ، پلار یې همدا یو زوی درلود ، له رنګه ښایسته ښکاریده.
یا نورې جملې، خو شرط یې دا دی چې په لنډو فاصلو کې یورنګه توري او فعلونه را نه وړو ،ځکه د ژبې خوند ته زیان رسوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډیالوګ

ډیالوګ د کرکټرونو خبرو ته وايي، یا به له ځان سره غږیږي او یا هم له نورو سره.
له ډیالوګونو پرته هم کیسه لیکل کیدای شي، خو د خوند له اړخه به کمزورې وي، ځکه ډیالوګ کیسه ژوندۍ کوي، په حرکت یې راولي او له یورنګه والي څخه یې ساتي.
د ډیالوګ لیکنې په برخه کې باید ځینې ټکي په پام کې ونیسو.
۱ـ جلات خان کلي ته راغی، تر غرمې یې ناروغان وکتل، ماسپښین له کوره ووت، په پټي کې یې دهقان ولید، ورغی، له سلام وروسته پر پوله ورته کېناست، دهقان ته یې وکتل، ځمکه یې اړوله، پر سپیره غاړه یې مړې خولې راماتې وې...
جلات خان وویل:
ـ ولې له نوې زراعتي ټکنالوژۍ څخه استفاده نه کوې؟
دهقان پر خپل تندي لستونی تېر کړ، په خندا یې وویل:
ـ ډاکټر صاحب! نوې زراعتي ټکنالوژي پیسو ته ضرورت لري، زموږ اقتصاد ډېر کمزوری دی. تراکتور او نور عصري زراعتي وسایل نه شو اخیستلای.
دې ډیالوګونو مو په ذهن کې کومې پوښتنې را ولاړې کړې؟
بېرته به د ډاکټر خبرې ته راوګرځو:
ـ ولې له نوې زراعتي تکنالوژۍ څخه استفاده نه کوې؟
جلات خان ډاکټر دی، په ښار کې یې پوهنتو ن ویلی او ډېر کم کلي ته راځي. د ده له خولې د ټکنالوژۍ ټکی بد نه ښکاري، له منطقي اړخه هم کومه ستونزه نه لري، ځکه دی لوستی دی او په داسې محیط کې یې زده کړه کړې چې هلته یې د (ټکنالوژۍ) په څېر نور ډېر پیچلي کلمات او لغتونه اوریدلي او د ده په ذهن کې ناست دي.
اوس به د دهقان خبره راواخلو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ ډاکټر صاحب ! نوې زراعتي ټکنالوژي پيسو ته ضرورت لري، زمونږ اقتصاد ډېر کمزوری دی. تراکتور او نور عصري زراعتي وسايل نه شو اخيستلای.
دا ډيالوګ د مانا او ګرامر له اړخه کومه ستونزه نه لري، خو زمونږ ډېره برخه دهقانان نالوستي دي، ټول عمر يې د پټيو په اړولو او زراعتي کارونو کې تېرېږي، نه يې د ټکنالوژۍ نوم اورېد لی او نه يې هم په مانا پوهيږي. نو د يوه دهقان له خولې د دارنګه کلماتو راوتل له منطقي پلوه د باور وړ نه دي. که يولوستی کس له دهقان څخه وپوښتي:
ـ ولې له نوې زراعتي ټکنالوژۍ څخه استفاده نه کوې؟
د دهقان لومړی پوښتنه به دا وي؟
ـ څه؟
لوستی کس اړ دی چې د نوې زراعتي تګنالوژۍ په اړه لنډ توضيحات ورکړي.
ـ يعني، تراکتور، ټرېشر، د غنمو د ريبلو ماشينونه....
دهقان په ساده ژبه ځواب ورکوي:
ـ ډاکټر صيب ! دا شيان پيسې غواړي، مونږ د بيګاه نه لرو، ټريکټر او نور ماشينونه نه شو اخيستلای.
له دې مثال څخه هدف دا دی چې په کيسه کې بايد هر څوک له خپلې پوهې او ټولنيز موقف سره سم وغږېږي. ان د دوی له ډيالوګونو څخه هم بايد د دوی سويه مالومه شي او خپل کرکټر داسې وغږېږي چې خبرې او مالومات يې د دوی له پوهې او ټولنيز ژوند سره سم وي.

۲ـ په ډيالوګونو کې بايد د تکراري خبرو مخه ونيسو.
احمد:
ـ په کور کې څه خبرې وې؟
محمود:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ په کور کې کراره کراري وه.
دوهم ډيالوک "په کور کې "د لومړي ډيالوګ تکرار دی.
ليکو:
ـ کراره کراري وه.
لوستونکی پوهيږي چې هدف "کور "دی، ځکه په لومړي ډيالوګ کې ياد شوی، نو له تکرار څخه يې بايد ډډه وکړو.

۳ـ يو مثال:
احمد: ښنګه ! زموږ سيمه دي خوښه شوه؟
محمود: هو والله ! سيبانو يې ډېر خوند راکو.
احمد: ګرمي نه ده؟
محمود. يه !
فکر وکړئ ! محمود به د کوم ځای وي؟
د کندهار د ځينو سيمو اوسيدونکي "منې "د "سيبانو " په نوم پېژني او د "نه "پر ځای "يه "وايي.
دلته د دې يادونه ونه شوه چې محمود د کوم ځای اوسيدونکی دی، خو د هغه له لهجې څخه پوه شوو چې په کندهار پورې اړه لري.
په ډيالوګونو کې د هرې سيمې اوسيدونکي بايد د هغوی په خپله ژبه وغږوو. دا کار کيسې ته خوند وربخښي او د کيسې منطق پياوړی کوي.
شايد پوښتنه پيدا شي چې ډېر کلمات او اصطلاحات عام فهمه نه دي، يو اځې په يوې سيمې پورې اړه لري او ټول لوستونکي نه پرې پوهيږي.
که موږ کومه مقاله ، د مکتب کتابونه او يا هم تحقيقي رپوټ ليکو ، نو د سيمه ييزو کلماتو او اصطلاحاتو راوړل به مناسب نه وي، خو ادبي ليکنې داسې نه دي، ادبي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکنې هغه وخت خوندورې راځي چې نوي کلمات او اصطلاحات ولري، نویو سیمو ته مو ورولې او له نویو لهجو، تصویرونو او رواجونو سره مو اشنا کړي.
خو شرط یې دا دی چې د نویو نومونو، کلماتو او اصطلاحاتو تر څنګ باید په قوسونو کې د دغو کلماتو او اصطلاحاتو هغه نومونه هم ولیکو چې د هرې سیمې لوستونکو ته د پوهاوي وړ وي.
۴: د شخړو او جدي موضوعاتو په بیانولو کې مقابل کس په طبیعي توګه زموږ په خبرو کې رالویږي، دی دومره صبر نه کوي چې زموږ خبرې خلاصې شي او دی د خبرو وار ونیسي. نو کله کله په کیسه کې د ډیالوګونو قطع کول او په خبرو کې د مقابل لورې ورلوېدل طبیعي ده او باید په ډیالوګونو کې په پام کې ونیول شي.
مثلا:
احمد غوا ړي ښار ته لاړ شي، دی د کرایي موټر د مخې په سیټ کې ناست دی، محمود راځي او ورته وایي چې د مخې سیټ ده نیولی.
محمود : وه وروره، دا ځادر نه ویني ! دا مې ځکه د مخې په سیټ کې ایښی چې دا ځای زما دی.
احمد: ته تر اوسه چېرته وې، ما دا ځای تر تا مخکې نیولی، زه خو څه مفت نه ځم، کرایه ورکوم، د شا سیټونه خالي دي، څه با با خپل کار دې کوه ! والله که مې د تا پلار له دې ځایه جګ کې....
په طبیعي توګه محمود د مقابل لورې اوږدې خبرې نه اورې، ځکه دی د احمد په لومړنۍ جدي خبره عکس العمل ښکاره کوي، لکچر ته یې نه پرېږدې او د هغه په خبر ه کې ورلویږي.
محمود : وه وروره، دا ځادر نه ویني ! دا مې ځکه د مخې په سیټ کې ایښی چې دا ځای زما دی.
احمد: د شا سیټونه خالي دي، ته کولی شې چې هلته کینې
محمود: ولې ! ته تر ما ښه ځوان یې !

(c) ketabton.com: The Digital Library

احمد: ته تر اوسه چېرته وې، ما دا ځای تر تا مخکې نیولی
محمود: نو ته ړوند یې، څادر نه وینې !
احمد: زه خو څه مفت نه ځم، کرایه ورکوم...
محمود: په خبره نه پوهیږې !
احمد: والله که مې د تا پلار له دې ځایه جګ کې.
محمود: پلار ته مه تېرېږه، اوس به مالومه شي چې سیټ د چا دی.
خو کله کله د ضرورت له مخې یو څوک باید اوږدې خبرې وکړي. د بیلګې په توګه که یو په خبره پوه سپین ږیری یا عالم نصیحت کوي او یا هم کوم استاد درس تشریح کوي، له منطقي پلوه د هغوی په خبرو کې ور لوېدل طبیعي نه ده، خو دا ډیالوګ هم د ماتولو لارې لري. دا ډول ډیالوګونه باید په یوه عمل مات شي.
لکه:
استاد وتوخل، د مېز پر سر اینبنی ګیلاس یې ورپورته کړ، دوه درې غوړپه اوبه یې تر ستوني تیرې کړې او خپلې خبرې یې پسې وغځولې:
۵: ډیالوګونه باید لنډ وي، ځکه په عادي ژوند کې څوک اوږدې خبرې نه کوي، له بلې خوا اوږده ډیالوګونه، لوستونکی ستړی کوی، طبیعي نه ښکاري، د کرکټر د ییل جمله یې له یاده وځي او د کیسې خوند له مینځه وړي.
احمد: د ټکسي کرایه لرې؟
محمود: خپل موټر راسره دی.
احمد: لاره خامه ده؟
احمد: هو ! خو ټوله نه.
۶: هیڅکله د ډېرو کرکټرونو خبرې یو ځای مه راوړی، په دې مانا چې ډیالوګونه د لیست په بڼه مه لیکی، ځکه دا کار له لوستونکو لاره ورکوي، دوی نه پوهیږي چې دا خبره د کوم کرکټر له خولې را ووته. خو که د مجبوریت له مخې په کیسه کې تر دوو زیات کرکټرونه غږوو، باید څه وکړو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیلګه:

په یوه کیسه کې څلور کرکټره لرو، دوی ټول پر پوله ناست دي او د وچکالۍ غم ورسره دی .

ـ یاره لکه چې سږ کال وچکالي راغله.

ـ هو ! د کاریزه اوبه هم کمې دي.

ـ څه به کوو ! فصلونه وچ شول.

ـ مه وارخطاه کیږه. ما یې فکر کړی دی.

دا سمه ده چې دا ډیالوګونه هوایي نه راځي، بلکې مخکې له مخکې ویل کیږي چې څوک سره ناست دي او د څه په اړه خبرې کوي، خو له دې سره سره، بیا هم له لوستونکي لاره ورکوي او په دې نه پوهیږي چې کومه خبره د کوم کرکټر ده.

د دې ستونزې د هوارې یوه لاره داده چې کرکټرونه په خپلو خبرو کې د یوبل نومونه واخلي.

ـ یاره لکه چې سږ کال وچکالي راغله.

ـ احمد رښتیا وایې، د کاریزه اوبه هم کمې دي.

ـمحموده ! څه به کوو، فصلونه وچ شول !

ـ شریفه ! مه وارخطا کیږه ! ما یې فکر کړی.

که څه هم چې په هر ډیالوګ کې د نومونو یادول ښه نه راځي ، خو بیا هم تر دې غوره ده چې د ډیالوګونو اوږد لیست ولرو او ویونکي مالوم نه وي.

بله لاره:

د ډیالوګونو په مینځ کې د تصویرونو ورکول، کرکټرونه راپېژني.

ـ یاره لکه چې سږ کال وچکالي راغله.

محمود وټوخل، سر یې وخوځاوه، ورو یې وویل:

ـاحمد رښتیا وایې، د کاریزه اوبه هم کمې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شریف مخامخ ولاړې رشقې ته وکتل، ژېړه ورته واېسېده، محمود ته يې مخ ور واړاوه:
ـ څه به کوو؟ فصلونه وچ شول.
ـ مه وارخطا کېږه، ما يې فکر کړی.
او یا هم نورې لارې.

تصویر

بیا به د بېنوایان د ناول مثال راوړم.
بېنوایان د فرانسوي لیکوال ویکتور هوګو مشهور ناول دی. کتاب اوه ـ اته سوه مخه لري. ما دوه ځله لوستی ، دواړه ځله مې خوند ترې اخیستی، ورته خندلي مې دي، ژړولی يې یم او د اتلسمې پېړۍ فرانسه يې سترګو ته راته درولې ده. خو کله مې چې له همدې ناول څخه جوړ شوی فلم وکوت، نه يې وژړولم، نه يې خندا راوسته او نه مې هم هغه خوند پکې وموند چې د کتاب له لوستلو مې اخیستی و.
د ناول او لنډې کیسې د لوستلو پر مهال هر څوک له خپل دید او تصور سره سم تصویر جوړوي. خو فلم داسې نه دی. د فلم تصویر د فلم جوړوونکو له تصور سره سم جوړېږي. په بله مانا ، د فلم تصویر د یوه یا څومحدودو کسانو د ذهن محصول دی. دوی له خپله دیده ناول او یا هم لنډه کیسه تصویري کوي او د فلم په بڼه يې په نورو ویني. خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوستل داسي نه دي. لوستونکی له هرې جملې څخه خپل تصوير اخلي، د کرکټرونو څېره له خپل ديده جوړوي. دوی هغه تصويرونه په خپل ذهن کې ژوندي کوي، چې ليکوال اشاره ورته کړې وي.

د بېنوايان د کتاب مرکزي کرکټر "ژان والژان" نومېږي. ژان والژان يو بېوزله انسان دی. بدرنګه څېره لري. په ځوانۍ کې يې له نانوايي څخه يوه ډوډۍ غلا کړې ده. پوليس يې نيسي او څلور کاله قيد پرې خېژي، خود بند له مودې تر پوره کېدو مخکې تښتي. دوهم ځل نيول کيږي. قاضي د اتو کلونو بند ورته اوروي. په شپږم کال بيا له زندان څخه د تېښتې هڅه کوي. داځل محکمه شل کاله قيد ورته ليکي.

شل کاله بند ، يوه وچه ډوډۍ.

له شل کلن بند وروسته يوه ښار ګوټي ته ځي. ټولنه يې نه مني. غل ورته وايي، هرڅوک کرکه ورنه کوي. نه په مسافرخانه کې ځای ورته پيدا کيږي او نه هم څوک ډوډۍ ورکوي.

له ښاره وځي. شپه پرې راځي. باران په شدت اوري. يخنې يې اخلي. د شپې د تېرولو لپاره د يوې غونډۍ په ډډه کې يوه غار ته ننوځي، خو شېبه وروسته د يوه سپي غرېدا اوري. د سپي غټه ککرۍ يې سترګو ته دريږي. سپی يې له هغه ځايه پسې اخلي. بله چاره نه لري. يوې کليسا ته پناه وروړي. پادري(کشيش) مهربانه انسان وي، عزت يې کوي، ډوډۍ ورته ږدي او د خوب پر مهال تر ټولو نوي روجايي ورباندې اچوي. خو ژان والژان له کليسا څخه هم غلا کوي. تښتي، د پوليسو شک پرې راځي، نيسي يې او د غلا په تور يې بېرته کليسا ته راولي. خو پادري په حيرانۍ سره پوليسو ته وايي چې سړي غلا نه ده کړې، بلکې ده په خپله څلور نقره يي شمعدانونه مرسته ورسره کړې، چې وېې پلورې او له بېوزلۍ څخه خلاص شي.

ژان والژان ځنګله ته ځي. ژاړي او توبه وباسي. دی په يوه داسې انسان بدليږي چې د ژوند تر پايه له نورو سره مرسته کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ناول د لوستلو پر مهال مې له ژان والژان څخه د یوه جسور، بېباکه، زړور، ارام او مهربان انسان تصویر واخیست. دی مې د کتاب د تصویر په مرسته، په خپل ذهن کې انځور کړ، خو کله چې مې فلم وکوت، ژان والژان هغه څوک نه وچې تر دې دمه مې په ذهن کې ناست و. څېره او ظاهري جوړښت یې زما د فکر خلاف وخوت. دی له ونې ټیټ او کمزوری ښکارېده. نه یې هغه څېره درلوده او نه هم جسارت او بېباکي چې ما یې له کتاب څخه تصویر اخیستی و.

زه د فلم تر پایه له هغه سره ملګری نه شوم. نه مې ورسره وژړل او نه هم مهربانه راته واېسېد.

بېنوایان هغه مهال لیکل شوی چې نه تلویزیون و او نه هم سینما. خو اوس یې هم خلک لولي. بیا بیا یې لولي او خوند ترې اخلي. دا ځکه چې د کتاب هره جمله په خپل ذهن کې سره اړوي، له خپله دیده ورته ګوري او خپل تصویر ترې اخلي. د ښو کیسو او ناولونو جادو همدا دی چې تر اوسه لا په میلیونونو لوستونکي لري، هر کال په نړۍ کې په ملیونونو ټوکه ناولونه او د لنډو کیسو ټولګې چاپېږي، ښه بازار لري او خلک یې په مینه لولي.

په ناول او یا هم لنډه کیسه کې د نورو اړخونو تر څنګ، تصویر ضروري دی. په جملوکې باید دومره زور وي چې د لوستونکي په ذهن کې حرکت پیدا کړي. هر څه ژوندي شي او د سترګو مخې ته یې ودروي.

که لیکنه خام او بېرنګه تصویرونه ولري، څه چې مو لیکلي ، په لوستونکو یې نه شو لېږدلی. کله چې مو وربانديې ونه لېږدل، نه یې لولي. زړه یې نیسي، لیکلې کیسه یوې خوا ته ږدي او دوهم ځل نه ورته ګوري.

نو که غواړې چې کیسه مو لوستونکي ولري، د کیسه لیکنې د نورو اړخونو تر څنګ، تصویر ته هم ډېر پام وکړئ، خو کیسې او ناولونه څنګه تصویري کولای شو؟

زموږ د ډېرو کیسو تصویرونه تشریحي بڼه لري.

مثلاً، که په کیسه کې د یوې کوټې تصویر ورکوو، شاید داسې ولیکو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړه کوټه وه. سپین دیوالونه یې لړل. پر غولي سره غالۍ هواره وه. د کوټې په مینځ کې یو وړوکی مېز ترسترګو کېده. د مېز پر سر له اوبو ډک جګ او یو ګیلاس ایښې ول. په مخامخ دېوال یو لوی ساعت راځوړند و. د ساعت تر څنګ کړکۍ ښکارېده چې خړه پرده پرې ځوړنده وه. کړکۍ ته مخامخ پر یوه کټ یو سړی پروت و...
دې ته مې تصویر ویلای شو. حرکت نه لري، لوستونکی ژوندی تصویر نه شي ترې اخیستلای. دا بې حرکته تصویر په ذهن کې تر ډېره نه شي پاتې کیدای او لوستونکی د کیسې له لوستلو خوند نه اخلي.
په کوټه کې هر څه دي. ساعت، کړکۍ، پرده، غالۍ، مېز، له اوبو ډک جګ، ګیلاس، کټ، انسان...
که په کیسه کې دا ټول د ضرورت له مخې راوړو او استفاده ترې وکړو، کیسه پخپله تصویري کوي.
د کوټې همدا تصویر له سره ورکوو او هر څه په حرکت راولو.
د ساعت زنګ وشرنګېد، سړي سترګې رنې کړې، وښورېد، د کټ له سپرنګونو څخه غنجا پورته شوه. سړی کېناست، کرپ شو. د کړکۍ پله له دیوال سره ولګېده، باد په خړه پرده کې سره راټول شو. سړي د مېز له سره جګ ور پورته کړ، ګیلاس له رڼو اوبو ډک شو...
په دې مثال کې مو د کوټې او په کوټه کې د موجوده شیانو په اړه تشریح ور نه کړه، هر څه مو په حرکت راوستل، غږ مو ورکړ او ژوندي مو کړل. دا مو ونه ویل چې د مېز پر سر جګ او ګیلاس ایښی و. نه، سړی مو تږی کړ، جګ او ګیلاس ته په خپله ضرورت پیدا شو، په حرکت راغلل.
حرکت په خپله تصویر پیدا کوي، ژوندی تصویر. دې ته د ژوندي تصویر نوم ورکولای شو.
که غواړئ چې کیسه تصویري شي، په هر څه کې حرکت پیدا کړئ او هر څه ته د ضرورت په سترګه وګورئ. ان که غره ته حرکت نه شئ ورکولای، د غره پر سر وربېځې

(c) ketabton.com: The Digital Library

راتېيتېږي کړئ. له سپينو وربځو د غره تورې څوکې راوباسئ، وريځو ته حرکت ورکړئ، غر پخپله حرکت پيدا کوی او ژوندی ښکاري.

د تصوير په اړه بله خبره !

زموږ په ډېرو کيسو کې ښايسته نجلۍ تورې، غټې بادامي سترګې لري. پزه يې د قلم په څېر نرۍ وي. وړه خوله لري او سپين مخ.

دا ، له ښايست څخه زموږ خپل تصوير نه دی.د چا چې په لومړي ځل دې تشبيه او تصوير ته پام شوی، توره يې کړې. دا تصوير يې د خپل فکر په مرسته پيدا کړې او خپل کمال يې دی، خو ځيني نور ليکوالان همدا تصوير کاپي کوي، ځکه دوی د ښايست په اړه په لومړی ځل همدا تصوير لوستلی ، پرته له دې چې فکر وکړي او خپل ذهن په کار واچوي، تياره ګوله يې پيدا کړې او بيا بيا په خپلو ليکنو کې همدا بادامي سترګې او د قلم په څېر نرۍ پزه ترسيموي.

سمه ده چې تورې بادامي سترګې او نرۍ پزه د ښايست تصوير دی، خو يواځې يو تصوير، نه دا چې د فورمول په سترګه ورته وګورو او د کيسې هره ښايسته نجلۍ همدا يو تصوير ولري.

ښايست تعريف نه لري. چا ته به تورې بادامي سترګې خوند ورکوي، چاته هم شنې او بل ته خړې.

د ځينو په سترګو به سپينه څېره ښه لګېږي او نورو ته به غنم رنګی مخ خوند ورکوي.

خو زموږ ځينو ليکوالانو چې په لومړی ځل په کومه کيسه کې بادامي سترګې او سپين مخ ليدلی ، په ذهن کې يې حک شوی او د ښايست سمبول يې ګڼلي، خو که يې په واقعي ژوند کې په کومه نجلۍ مينه راغلې وي، شايد نه تورې بادامي سترګې ولري او نه هم د قلم غوندې نرۍ پزه.

انسانان مختلف دي، ذوقونه توپير لري، هر څوک ښايست ته له خپله ديده ګوري. له همدې امله بايد له ښايست څخه خپل تصوير ولرو او که چيرې په کيسه کې د کومې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نجلۍ له ښایست ډکه تصویر ورکوو ، هغه تصویر باید ورکړو چې لیکوال یې په خپله له ښایست ډکه لري.
په دې توګه به تصویر نوی شي او د کرکټرونو ډېرې به مو له خپله دیده انځور کړې وي. کیسه به مو نوی رنګ او نوي تصویرونه ولري، تکرار به نه وي او زموږ د خپل ذهن محصول به ښکاري.
زموږ په ډېرو کیسو کې ظالم کرکټر بدرنګه څېره لري. خیټه یې غټه وي او شونډې یې پلنې. برعکس د کیسې قهرمان مو بیا په ښایست کې بې جوړې ،د مهربانه شخصیت څښتن او د دنیا ټوله ښکلا یې په وجود کې راټوله وي.
خو په واقعي ژوند کې ډېر داسې کسان شته چې په ظاهره ښکلې جوړښت لري، خو باطن یې له کرکې ډک وي.
زموږ زیاترو لیکوالانو چې په لومړي ځل په کومه کیسه کې ظالم انسان بدرنګه لیدلی ، ښایست نه شي ورکولی، حال دا چې واقعي ژوند بل څه دی. ډېرې بدرنګې څېرې مهربانه زړونه لري او ډېر ښایسته خلک په ظلم او جنایت کې د مثال په توګه یادیږي.
که واقعیتونه درک کړو او په لیکنه کې د خپل ذهن په مټ تصویرونه جوړ کړو، نو لیکلې کیسه به مو د نورو لیکوالانو له کیسو ډېر توپیر ولري او خپل نوښت به مو وي.
ټول انسانان دوې سترګې لري، دریمه نه شو ورکولای، خو په یوه سترګه کې یې ګل پیداکولای شو. همدا ګل نوی تصویر دی. که زموږ د یوه کرکټر له پزې ډېر ویښته راوتلي وي او یا یې پر تندي د کالدانی داغ وي، نو څه خبره ده ! ایا په واقعي ژوند کې دارنګه څېرې نه وینو؟
فکر وکړئ، سخته نه ده. انسانان رنګارنګ دي، بېلابېلې څېرې لري، هماغه څېرې تصویر کړئ چې تاسو یې په ورځني ژوند کې وینئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پټي کې باید د دهقان پر تندي د خولو څاڅکي وي، همدا څاڅکي له هغه چا سره ښه نه ښکاري چې په معتدله هوا کې سیوري ته ناست دی.
په ونه کې د مرغۍ ځاله ده. مرغۍ راځي، په خوله کې یې چینجی نیولی. په ځاله کې د مرغۍ بچي چونېږي، خوله ورته خلاصوي، مرغۍ د خپل بچي په خوله کې چینجۍ وراچوي.
دا تصویر دی، خو ژور تصویر نه شو ورته ویلی، په لوستونکي هغه څه نه وینو چې دوی ته نوی وي، شاید ډېرو لوستونکو په واقعي ژوند کې دا صحنه لیدلې وي چې مرغۍ څنګه خپل بچی مړوي، خو دې ته به د ډېرو کسانو نه وي پام شوی چې د مرغی د بچې د خولې شاوخوا ژېړه پرده ښکاري.
ولیکئ:
کله چې د مرغۍ بچي خوله پرانیسته، تر خولې یې راګرځېدلې ژېړه پرده ښکاره شوه.
دا ډول باریکیو ته پام، د کیسې د تصویري کېدو لامل ګرځي او په لوستونکو نوي او په زړه پورې تصویرونه لیدلی شو. داسې تصویرونه چې تر دې دمه یې پام نه وي ور اوښتی.
د ګلاب د ګل پاڼه به ډېرو لیدلې وي، خو کم کسان به دې ته متوجه شوي وي چې په پاڼه کې واړه واړه رګونه تېر دي، همدا واړه رګونه، نوی تصویر دی.
یو بل مثال:
په لویوالي کې مې یوه مردکۍ وموندله، نوې وه، کله چې مې لمر ته پکې وکتل، دنیا مې پکې ولېده. احساس راولوېد لکه په رڼو اوبو کې مې چې سترګه لوڅه کړې وي. وا مې ړوله، شین اسمان مې ولید، غرونه جوړ شول، لاندې شنه دښته ځلېدله...
په وړکتوب کې مې ډېرې مردکۍ په خاورو رغړولې وې، خو دې ټکي ته مې پام نه و شوی، هیڅکله مې لمر ته نه وې نیولې.
دا د نیا د مردکۍ غوندې ده، نوي تصویرونه پکې موندلی شو، خو یو څه پام غواړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر دې دمه مو د کيسه ليکنې په ځينو اړخونو : " د کيسې د موضوع، هدف، نوم، د کيسې پيل، مينځ ، پای، تلوسې ، کرکټرونو ، ژبې، ډيالوګ او تصوير " په اړه خبرې وکړې. د دې لپاره چې ياد شوي موضوعات مو لا هم په ذهن کې ښه پاخه شي، دا ټول به په يوه کيسه کې په عملي توګه و ښيو.
انتخاب شوي کيسه مې دوه کاله مخکې ليکلې وه. دا کيسه شايد ځينې نيمګړتياوې ولري، خو زموږ هدف دا دی چې د کيسه ليکنې په اړه وپوهيږو او د کيسې ځينې اړخونه د نمونې په توګه راواخلو په ځينو هغو برخو به يې لنډې خبرې وکړو چې تر دې دمه پرې غږېدلي يو. په پای کې به ټوله کيسه په بشپړه توګه ولولو.
لومړی به د کيسې د نوم په اړه وغږيږو.

جنايت

کيسه جنايت نوميږي، هوايي نوم مو نه دی ټاکلی، کله چې ټوله کيسه ولولئ پوه به شئ چې په کيسې پورې تړلی نوم دی. بل دا چې نوم مخکې له مخکې د کيسې محتوا نه راسپړي، يواځې دومره پوهيدای شو چې په کيسه کې به يو جنايت پيښيږي، خو معلومه نه ده چې څنګه جنايت؟ ولې، د څه لپاره او چېرته؟
دا نوم په خپله د تجارتي اعلان غوندې دی. تلوسه لري او لوستونکی دې ته هڅوي چې کيسه ولولي او په موضوع پوه شي.
خو په دې نوم کې يوه ستونزه شته. يو څه عمومي دی.

د کيسې پيل او تلوسه:

د کيسې لومړی برخه را اخلو:
دسهار په خړه کې د پوليسو يو موټر لنډ راتاو شو، وښوېد او ودرېد. دروازې خلاصې شوې، عسکري بوټونه تر ښنګرو واورو پټ کړل، ولاړو خلکو لار ورکړه او

(c) ketabton.com: The Digital Library

عسکر تر یوه څوارلس کلن هلک را تاو شول. هلک یوه پوخ دیوال ته ولي لګولې وو ، سر یې کینې لور ته ځوړند و او پر تورو ګاڼګوتي ویښتو یې نرۍ پرخه پرته وه.
یو عسکر پر ملا کړوپ شو ، د هلک پر سپینه غاړه یې ګوتې کېښودې، خپلو ملګرو ته یې وکتل او دوه درې ځله یې په منفي بڼه سر وخوځاوه.
چوپه چوپتیا وه، ولاړو خلکو پنډ کوټونه اغوستي وو ، څېرې یې نېولې ښکارېدلې او له خولو څخه یې مړه تاوونه پورته کېدل.
یوه عسکر وپوښتل:
ـ څوک یې پیژني؟
د خلکو ځواب منفي و.
عسکر خپلو ملګرو ته اشاره وکړه، دوی ټوپکونه غاړو ته واچول، وچ کلک جسد یې له واورې پورته کړ او د موټر په باډۍ کې یې ترپال پرې وغوړاوه.
شیبه وروسته موټر پاخه سړک ته وخوت، خلک هم په خپلو کارونو پسې لاړل، خو په واوره کې د یوچا د ناستې ځای ، نږدې ګڼ پلونه او د موټر لنډه راتاو شوې لیکه لا ښکارېدله.

* * *

دې څو کرښو مو په ذهن کې کومې پوښتنې راوګرځولې؟
هلک څوک و؟
ولې په ساړه ژمي کې د باندې پاتې شوی و؟
په رښتیا ! یخنۍ وژلای و؟
کورنۍ یې درلوده؟
د سیمې خلکو ولې نه پېژاند ؟
دلته یې څه کول؟
مور او پلار به یې څنګه پیدا کړي؟
هغوی ته به د مړه زوی په لیدو څه ډول احساس پیدا شي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

او نورې پوښتنې.
لوستونکی غواړي چې د دغو پوښتنو ځوابونه تر لاسه کړي. دی هغه وخت پوهیدای شي چې کیسه تر پایه ولولي.
ددې هدف دترلاسه کولو لپاره کیسه له داسې ځایه پیل کړئ، چې د لوستونکي په ذهن کې پوښتنې را ولاړې کړي.
دلته کیسه له وو نه وو څخه نه ده پیل شوې. دا نه دي ویل شوي چې څوارلس کاله مخکې همدې ماشوم نړۍ ته سترګې وغړولې. څنګه را لوی شو او څنګه تر څوارلس کلنۍ پورې را ورسېد. کیسه په یوه خواشینونکي تصویر پیل شوېده. څوارلس کلن هلک مړ دی. لوستونکی په طبیعي توګه غواړي پدې پوه شي چې ولې؟ په بله مانا، هر هغه څه چې لوستونکي ته ټکان ورکوي، د هغه په ذهن کې پوښتني را ولاړوي او له کشمکش سره یې مخامخ کوي، هغه د کیسې په پیل کې راوړل شویدي.
همدې کشمکش او پوښتنو د کیسې لوستلو ته لاره هواره کړېده. لوستونکی اړ دی چې د دې هلک د تېر ژوند په اړه مالومات تر لاسه کړي او د راتلونکي په اړه یې پوه شي. دی به ضرور کیسه لولي.

د کیسې مینځ او تلوسه:

کیسه اوږده ده، که په دې مثال کې ټوله کیسه را واخلو، له یوې خوا به اصلې موضوع (د کیسې مینځ او تلوسه) رانه پاتې شي، له بل لوري به په پای کې د ټولې کیسې لوستل بېخونده کړي، نو ځکه د کیسې په پیل پسې د کیسې د دوهمی برخې لنډه برخه د مثال په توګه راوړو:
د پولیسو څارنوال (ب) یوه دوسیه راپورته کړه، پاڼه یې واړوله، عدلي طب د هلک مړینه طبیعي ښودلې وه، لیکلي یې و چې د یخنی له لاسه مړ شوی دی، د جرم او

(c) ketabton.com: The Digital Library

جنایت کومه ننبه یې نه ده موندلې او د خپلوانو د نه پیداکېدو په خاطر د ښار په عمومي هدیره کې خاورې پرې واړول شوې.
څارنوال ولاړ شو، دوسیه یې په الماری کې کېښوده، بېرته پرڅوکۍ کېناست، د مېز پر سر ایښې بتن یې تینګه کړه، له زنګ سره یو وچ، کلک سړی په وره کې ودرېد، به بیړه یې وویل:
صاحب!
څارنوال چای وغوښت، سړی په منډه له دفتره ووت. څارنوال د مېز له سره یوه بله دوسیه راپورته کړه، څو پاڼې یې واړولې، خو ډېر ژر یې بېرته پر مېز کېښوده، یو اوږد اربړمی یې وېست، خپله پکه ککرۍ یې وګروله، ریموټ ته یې لاس کړ، د تلویزیون چاینلونه یې واړول، په یوه کې کارتون و، په بل کې څو مستو نجونو ګډا کوله او دریم چاینل هم یو تود سیاسي بحث خپراوه. څارنوال بېرته دوهمه بټنه ټینګه کړه، د تلویزیون پر پرده د نجونو ګډا راغله.
دا وخت یې موبایل وشرنګېد، څارنوال د خپلې کورتۍ جېب ته لاس کړ، مبایل یې غوږ ته ونیو، ورو یې وویل:
ـمهرباني وکړئ، څارنوال (ب)
له مقابل لوري لړزانده غږ واورېدل شو:
ـیوه مهمه خبره درته لرم.
ـامر کوئ.
ـیوه اوونۍ مخکې سینما ته نږدې یولیسو یو مړی وموند.
څارنوال په بیړه وویل:
ـهو! یو هلک یخنی وژلای و.
په تیلفون کې ټوخی واورېدل شو، وروسته مقابل لوري وویل:
ـپه ظاهره یخنۍ وواژه، خو تر شا یې یو لوی جنایت پټ دی.
څارنوال په بیړه وپوښتل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـتاسو څوک یاست؟ له کوم ځایه خبرې کوی؟
تلیفون قطع شو.
دا برخه نوره هم پسې غزیدلې ده، خو فکر کوم چې د بحث لپاره به همدومره بس وي.
دوهمه صحنه د یوه څارنوال له ورځني عادي ژونده پیل شوېده. څارنوال په دفتر کې
دی. دوسیه را اخلي، په بې تفاوتی سره د عدلي طب له خوا د هلک د مړیني رپوټ
لولي او دوسیه په سړه سینه بېرته په الماری کې ږدي. خو د لوستونکي د پوښتنو
ځوابونه لا پاتې دي. دی غواړی چې پوښتني یې ځواب شي، ځکه اړ دی چې د کیسې
لوستلو ته دوام ورکړي.
ناڅاپه څارنوال ته تلیفون راځي. دا تلیفون هم څارنوال او هم په خپله لوستونکي ته
ټکان ورکوي. دوی له مقابل لوري څخه هغه څه اوري چې تر دې دمه یې په اړه فکر نه
و کړی.
که څه هم مقابل لوري یوه خبره روښانه کړه. هغه دا چې د هلک د مړیني علت به څه و.
خو پوښتنه دا ده، چې هغه کوم جنایت دی چې هلک یې له امله شپه په واورو کې تېره
کړېې؟
دلته تلوسه نوره هم پیاوړې شوه. که لوستونکي د خپلې یوې پوښتني ځواب وموند
او په دې پوه شو چې د ماشوم د مړینې علت بل څه دی، خو په مقابل کې همدې
ځواب، د هغه په ذهن کې نورې پوښتني راولاړې کړې.
دا کوم جنایت دی؟
د چا لخوا او څنګه تر سره شوی؟
د جنایت یې له دې سره څه چې ماشوم له واورو ډکه سړه شپه کې پاتې شي.
او نورې پوښتني.
په بله مانا ! په تلوسه کې تلوسه رامینځته شوه. په دې توګه لوستونکی تر پخوا ډېر د
کیسې له لوستلو سره زړه تړي، د هغه یوه پوښتنه ځوابیږي خو ځای یې ځونوې
پوښتني نیسي. دی اړ دی چې کیسه تر پایه ولولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې مینځ نورې پوښتنې هم پیدا کوي چې د ټولې کیسې په لوستلو کې به روښانه شي.

د کیسې پای

څارنوال (ب) په خشکه وویل:
ـ اقرار وکه، تا هغه هلک ته لاس وراچولی و.
هوټلي سرې لاړې تو کړې، څارنوال ته یې وکتل، شونډې یې وخوځېدې:
ـ نه، ما هیڅ نه دي کړي.
څارنوال تر ګرین ونیو، ورو یې وویل:
ـ تا زه نه یم پېژندلای، ما د ډېرو مجرمینو ژبه خلاصه کړېده، ته به اقرار کوې، ضرور.
هوټلي څه ونه ویل. څارنوال ولاړ شو، د بند په سرړه او نمجنه کوټه کې یې څو ګامه واخیستل، ودرېد، سري ته یې وکتل او په کاوړ یې وویل:
ـ ته د بخښلو نه یې، تا جرم کړی، یو نه بخښونکی جرم، ته د لوند سپي غوندې د کرکې وړ یې، پوهېږې، ته به پانسي شې.
هوټلي ولړزېد. سړه ساه یې واخیسته، ورو یې ویل:
ـ راځه، یوجوړ جاړی سره وکړو.
څارنوال په حیرانی ورته وکتل.
د هوټلي شونډې وخوځېدې:
ـ زه یې پانسی، ته به کومه ګټه وکړې؟
څارنوال وویل:
ـ د مقصد خبره کوه!
ـ ګوره، د هلک دوسیه ترل شوېده، ټول په دې قانع دي چې هغه یخنۍ وژلی، ته دوه لکه اوغانۍ واخله او ما خوشی که.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د څارنوال سترګې رډې راوختې، ټیټ شو ، هوټلي یې تر ګرېن ونیو ، په خشکه یې وویل:

ـته ماته رشوت راکوې؟

هوټلي وارخطا شو.

څارنوال یوه شېبه غلی و ، بیا یې شاوخوا وکتل، د بند د کوټې ور پوري و ، وروسته یې هو ټلي ته مخ ور واړاوه ، دهغه غوږ ته یې خوله ورنږدې کړه، ورو یې وویل:

ـزه دومره احمق نه یم، پنځه لکه.

د کیسې پای ګنګ نه و. که یو څه ګنګ هم درته مالوم شوی وي علت یې دا دی چې تر دې دمه مو ټوله کیسه نه ده لوستې او په دې نه پوهیږو چې کیسه څنګه تر دې ځایه راورسېده.

د کیسې په پای کې خبره خلاصه شوه. د لوستونکې ټولې پوښتنې ځواب شوې، نه غوټه پاتې شوه، او نه هم تلوسه. خو له دې سره سره به دا کیسه د لوستونکي په ذهن کې تر ډېره پاتې شي، شاید فکر وکړئ چې وروسته به څه کیږي؟ ایا هوټلي به څارنوال ته پنځه لکه افغانۍ ورکړې که نه؟ د څارنوال او هوټلي راتلونکې به څه وي او...

بله دا چې کیسه د لوستونکي د تصور پرخلاف پای ته رسېدلې ده.

موږ په پاتې خبرو پسې نه ګرځو ، ځکه پاتې خبرې د کیسې په هدف پورې نه دي تړلې.

د کیسې هدف:

مخکې تر دې چې کیسه ولیکم، په ذهن کې مې یو اځې د کیسې هدف پوخ کړ:

د دې کیسې له لیکلو څخه مې هدف دا دی څو لوستونکي وپوهیږي چې ولې په ځینو بې سرپرسته هلکانو جنسي تیری کیږي او په دې برخه کې ولې قضایې اداري عدالت نه شي پر ځای کولی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جنايت يوه پوليسي اوږده کيسه ده. خو ما د کيسې د ليکلو پر مهال هڅه کوله چې په هره کرښه کې يوا ځې يو هدف تعقيب کړم او بلې خوا ته لاړ نه شم.

ډيالوګ !

د کيسې يوه برخه:

څارنوال ژر د مېز پر سرايښې ګوشکۍ ورپورته کړه، يوه لنډه نومره يې ووهله، ويې ويل:

_زما دفتر ته راشئ !

لنډه شېبه وروسته په دفتر کې يو په ونه لوړ سړی ولاړ و، څارنوال دوه_ درې ځله د خپل موبايل سکرين ته وکتل، په کاغذ يې يوه نومره وليکله، کاغذ يې ولاړ سړي ته ونيو، ويې ويل:

_غواړم پوه شم چې د تليفون دا نومره د چا ده، له مخابراتو پوښتنه وکړئ، ژر !

سړي کاغذ ور واخيست، په بيړه له دفتره ووت او تر غرمې ورک و. کله چې بېرته دفتر ته راغی څارنوال (ب) ډوډۍ خوړله. څارنوال سړي ته د کېناستلو بلنه ورکړه، وروسته يې په ډکه خوله وويل:

_څه درک دې ولګاوه ! ! !

سړي ځواب ورکړ:

_هو صاحب ! تليفون له يوې پي سي او څخه شوی و، تيليفونچي ويل چې د نهو بجو په شاوخوا کې درې تنه دوکان ته ورغلي وو، لومړی يوه پېغله وه چې پوره لس دقيقې يې خبرې کړې، بيا يو ځوان په خارج کې له چا سره غږېدلی و او وروسته له هغه يوه بوډا ته وار ور رسېدلی و.

څارنوال له مستو ډکه کاشوغه ورپورته کړه، سړي ور وکتل، د بربټونو لاندې تور ويښته يې په مستو سپين وو، څارنوال وويل:

_د بوډا په اړه يې نور څه مالومات درلود؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـصاحب ! وېي ويل چې دورځې لسګونه تنه ورځي، دی د هر يوه خبره ذهن ته نه شي سپارلی، خو دومره يې په زړه و چې بوډا کڅوړنی سترګې درلودې، پوزه يې غټه وه او کله چې يې د تيليفون پيسې ورنه اخيستلې، نو تيليفونچي د کباب بوی احساس کړی و.

ثارنوال وويل:

ـپيدا به يې کړو؟

ـصاحب ! ګرانه خبره ده، دا ښار دی، دلته په لسګونه زره انسانان ژوند کوي.

ثارنوال يوه شيبه غلی و، ورو سته يې د مېز پر سر لوېدلې يوه يوه وربجه ور ټوله کړه، په غاب کې يې واچوله او وېي ويل:

ـرښتيا وايې، مونډل يې ګران کار دی، بايد صبر وکړم، شايد بيا تلفون وکړي، ته تلی شې.

دلته دوه کرکټره لرو. ثارنوال او د ثارنوال تر لاس لاندې يو مامور. خو په کيسه کې دا يادونه نه ده شوې چې ثارنوال تر مامور لوړ موقف لري، بلکې لوستونکی د ثارنوال له هماغه لومړي ډيالوګ څخه پوهېږي چې ثارنوال لوړه کاري رتبه لري او دوهم تن بايد د ده اوامر ومني.

ـزما دفتر ته راشئ !

ياد ثارنوال دا خبره:

ـغواړم پوه شم چې د تليفون دا نومره د چا ده، له مخابراتو پوښتنه وکړئ، ژر !

بله دا چې که څوک دولتي او يا هم ځينو غير دولتي دفترونو ته تللي وي، نو د صاحب ټکی به يې ډېر اورېدلی وي. دلته مامور د هرې خبرې په سر کې د (صاحب) ټکی کاروي.

ـهو صاحب ! تليفون له يوې پي سي او څخه شوی و، تيليفونچي ويل چې د نهو بجو په شاوخوا کې درې تنه دوکان ته ورغلي وو، لومړی يوه پېغله وه چې پوره لس دقيقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې خبرې کړي، بيا يو ځوان په خارج کې له چا سره غړيدلی و او وروسته له هغه يوه بوډا ته وار ور رسېدلی و.
له دې ډيالوګونو څخه مو هدف دادی چې په کيسه کې دواړه (څارنوال او مامور) له خپل اجتماعي موقف سره سم غړيدلي دي. (البته زموږ په ټولنه کې همداسې ده.)
بل دا چې له ځينو ډيالوګونو څخه تصوير هم اخيستلای شو:
ـصاحب ! ويې ويل چې دورځې لسګونه تنه ورځې، دی د هر يوه خبره ذهن ته نشي سپارلی، خو دومره يې په زړه وو چې بوډا کځوړني سترګې درلودې، پوزه يې غټه وه او کله چې يې د تيليفون پيسې ورنه اخيستلې، نو تيليفونچي د کباب بوی احساس کړی و.
څارنوال او مامور دواړه لوستي خلک دي ، دې ته ضرورت نه پېښيږي چې د يو بل د خبرو په پوهېدو کې ستونزه ولري. که مامور د پي سي او نوم اخيستی، له منطقي پلوه څارنوال پرې پوهيدلی، خو که د څارنوال په ځای کوم بزګر وای، نو شايد پوښتنه ورته پيدا شوې وای چې (پي سي او) يعنې څه؟
پرله پسې ډيالوګونه هم لوستونکی ستړی کوي. له همدې امله په خبرو کې وقفه راوستل ضروري دی او خبرې طبيعي ښکاري:

څارنوال وويل:
ــــد بوډا په اړه يې نور څه مالومات درلود؟
ـصاحب ! ويې ويل چې دورځې لسګونه تنه ورځې، دی د هر يوه څېره ذهن ته نه شي سپارلی، خو دومره يې په زړه و چې بوډا کځوړني سترګې درلودې، پوزه يې غټه وه او کله چې يې د تيليفون پيسې ورنه اخيستلې، نو تيليفونچي د کباب بوی احساس کړی و.
څارنوال وويل:
ـپيدا به يې کړو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـصاحب ! ګرانه خبره ده، دا ښار دی، دلته په لسګونه زره انسانان ژوند کوي.
څارنوال یوه شیبه غلی و، ورو سته یې د مېز پر سر لوېدلې یوه یوه ورېجه ور ټوله کړه، په غاب کې یې وا چوله او ویې ویل:
ـرښتیا وایې، موندل یې ګران کار دی، باید صبر وکړم، شاید بیا تلفون وکړي، ته تلی شې.
که څارنوال وریجې نه وای ور ټولې کړې او په غاب کې یې نه وای اچولې ، او دې ته اشاره نه وای شوې چې دا خبره د چا ده؟ پنځه پرله پسې ډیالوګونه راتلل:
ــــد بوډا په اړه یې نور څه مالومات درلود؟
ـصاحب ! ویې ویل چې دورځې لسګونه تنه ورځي، دی د هر یوه څیره ذهن ته نه شي سپارلی، خو دومره یې په زړه و چې بوډا کڅوړنې سترګې درلودې، پوزه یې غټه وه او کله چې یې د تیلیفون پیسې ورنه اخیستلې، نو تیلیفونچي د کباب بوی احساس کړی و.
ـپیدا به یې کړو؟
ـصاحب ! ګرانه خبره ده، دا ښار دی، دلته په لسګونه زره انسانان ژوند کوي.
ـرښتیا وایې، موندل یې ګران کار دی، باید صبر وکړم، شاید بیا تلفون وکړي، ته تلی شې.
پرله پسې ډیالوګونه سترې کوونکي دي، ډېر وخت له لوستونکي لاره ورکوي چې دا د کوم کرکټر خبره ده؟ دا ستونزه هغه وخت ډېره پیدا کیږي چې تر دوو ډېر کرکټرونه ولرو. دلته مو د یوه عمل پواسطه وقفه راوسته، هغه دا چې څارنوال وریجې ټولې کړې ، په غاب کې یې وا چولې او له هغه وروسته یې بله پوښتنه وکړه. د ډیالوګونو تر مینځ دا ډول وقفې هم کیسه تصویري کوي اد هم د اوږدو خبرو مخه نیسي.
بله خبره دا چې په ډیالوګونو کې تکراري کلمات نشته. هر ډیالوګ راتلونکي ډیالوګ ته لاره هواروي. که ساده ووایو ! هر ډیالوګ د زینې د یوې پلې مثال لري. زینه سره تړلې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډيالوګ په برخه کې مو ولوستل چې ډيالوګونه بايد لنډ وي، خو دلته مامور اوږدې خبرې کړي. دا طبيعي ده، ځکه څارنوال له هغه څخه تشريح غوښتې او مامور مجبور دی چې تشريحي خبرې وکړي.
خو بيا هم تشريح اوږده نه ده راغلې. کله کله د مجبوريت له مخې اوږدو خبرو ته هم ضرورت پيدا کيږي.
(په دې اړه د ډيالوګ په برخه کې خبرې شوي)

تصوير:
د کيسې د پيل لنډه برخه:
د سهار په خړه کې د پوليسو موټر لنډ راتاو شو، وښوېد او ودرېد. دروازې خلاصې شوې، عسکري بوټونه تر ښنګرو واورو پټ کړل، ولاړو خلکو لار ورکړه او عسکر تر يوه څوارلس کلن هلک را تاو شول. هلک يوه پوخ ديوال ته ولې لګولې وو، سر يې کېنې لور ته ځوړند و او پر تورو ګاړګوتې ويښتو يې نرۍ پرخه پرته وه.
ټولې جملې حرکت لري. ان بوټونه هم په حرکت راغلي. واورې هم حرکت پيدا کړی. د هلک په تورو ګاړګوتي ويښتو پرتې پرخې ته هم پام شوی.
بل تصوير:
شېبه وروسته موټر پاخه سړک ته وخوت، خلک هم په خپلو کارونو پسې لاړل، خو په واوره کې د يوچا د ناستې ځای ، نږدې ګڼ پلونه او د موټر لنډه راتاو شوې ليکه لا ښکارېدله.
که يواځې همدا يوه جمله هم ولولو، دا تصوير ترې اخيستی شو چې مخکې څه تېر شوي دي.
بل تصوير

(c) ketabton.com: The Digital Library

څارنوال (ب) لس کمې اته بجې په پارک کې و ، له خولې څخه یې سپین تاوونه پورته کېدل او لاسونه یې د اوږده تور بالاپوښ په جېبونو کې پټ کړي وو.
دلته دا یادونه نه ده شوې چې یخني ده. خو د څارنوال (ب) له خولې څخه سپین تاوونه راوتل او لاسونه د بالاپوښ په جېب کې پټول په خپله د یخنۍ نښې ګڼل کیږي.
بل تصویر:
شپه وروسته په پارک کې هیڅوک نه و ، د ونې پر یوه لوخ ښاخ یو کارغه ښکارېده او د سپینو واورو پر سر څو وچې پاڼې باد رغړولې.

کیسه لیکنه ډېر اړخونه لري. یوائې په څو ټکو کې نه خلاصه کیږي، که ژوند و په نورو برخو به یې بل وخت خبرې وکړو.
په پای کې مو د دوو کیسو لوستلو ته رابولم. لومړی همدا د (جنایت) په نوم بشپړه کیسه ده چې ځینې برخې مو د بحث له پاره ترې را واخیستې او خبرې مو پرې وکړې.
بله کیسه (بدمرغي) نومېږي چې د (جنایت) له کیسې وروسته به یې ولولئ. د (بدمرغي) په نوم کیسه مې ځکه راوړه چې تاسو له خپل دیده ورته وګورئ. هغه څه پکې ومومئ چې تر اوسه مو خبرې پرې وکړې. په دې فکر وکړئ چې کومې برخې یې ښې دي، کومې برخې یې ستونزې لري او کوم ټکي باید په پام کې نیول شوي وای چې ستونزې حل او کیسه لا ښه شوې وای.
دوهمه کیسه ستاسو د نقد لپاره ده. چاڼ او ټوک، ټوک یې کړئ. هغه ټکي ترې راوباسی چې تر دې دمه پرې غږېدلي یو.
دا تمرین به مو په عملي توګه ځینو ټکو ته متوجه کړي.
خو لومړی به د جنایت کیسه ولولو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جنایت

دسهار په خړه کې د پولیسو یو موټر لنډ راتاو شو، وښوېد او ودرېد. دروازې خلاصې شوې، عسکري بوټونه تر ښنګرو واورو پټ کړل، ولاړو خلکو لار ورکړه او عسکر تر یوه څوارلس کلن هلک را تاو شول. هلک یوه پوخ دیوال ته ولي لګولې وو، سر یې کېنې لور ته ځوړند و او پر تورو ګاړګوټي وېښتو یې نرۍ پرخه پرته وه.
یو عسکر پر ملا کړوپ شو، د هلک پر سپینه غاړه یې ګوتې کېښودې، خپلو ملګرو ته یې وکتل او دوه درې ځله یې په منفي بڼه سر وخوځاوه.
چوپه چوپتیا وه، ولاړو خلکو پنډ کوټونه اغوستي وو، څېرې یې نیولې ښکارېدلې او له خولو څخه یې مړه تاوونه پورته کېدل.
یوه عسکر وپوښتل:
ـ څوک یې پېژني؟
د خلکو ځواب منفي و.
عسکر خپلو ملګرو ته اشاره وکړه، دوی تو پکونه غاړو ته واچول، وچ کلک جسد یې له واورې پورته کړ او د موټر په باډۍ کې یې ترپال پرې وغوړاوه.
شېبه وروسته موټر پاخه سړک ته وخوت، خلک هم په خپلو کارونو پسې لاړل، خو په واوره کې د یوچا د ناستې ځای، نږدې ګڼ پلونه او د موټر لنډه راتاو شوې لیکه لا ښکارېدله.

❋ ❋ ❋

د پولیسو څارنوال (ب) یوه دوسیه راپورته کړه، پاڼه یې واړوله، عدلي طب د هلک مړینه طبیعي ښودلې وه، لیکلي یې وو چې د یخنۍ له لاسه مړ شوی دی، د جرم او

(c) ketabton.com: The Digital Library

جنایت کومه ننبه یې نه ده موندلې او د خپلوانو د نه پیداکېدو په خاطر د ښار په عمومې هدیره کې خاورې پرې واړول شوې.
څارنوال ولاړ شو، دوسیه یې په الماری کېښوده، بېرته پرڅوکۍ کېناست، د مېز پر سر اېښې بټن یې ټینګه کړه، له زنګ سره یو وچ، کلک سرې په وره کې ودرېد، به بیره یې وویل:
صاحب!
څارنوال چای وغوښت، سړی په منډه له دفتره ووت. څارنوال د مېز له سره یوه بله دوسیه ورپورته کړه، څو پاڼې یې واړولې، خو ډېر ژر یې بېرته پر مېز کېښوده، یو اوږد اررېمی یې ویست، خپله پکه ککرۍ یې وګروله، ریموټ ته یې لاس کړ، د تلویزیون چاینلونه یې واړول، په یوه کې کارتون و، په بل کې څو مستو نجونو ګډا کوله او دریېم چاینل هم یو تود سیاسي بحث خپراوه. څارنوال بېرته دوهمه بټنه ټینګه کړه او د تلویزیون پر پرده د نجونو ګډا راغله.
دا وخت یې موبایل وشرنګېد، څارنوال د خپلې کورتۍ جېب ته لاس کړ، مبایل یې غوږ ته ونیو، ورو یې وویل:
ـمهرباني وکړئ، څارنوال (ب)
له مقابل لوري لړزانده غږ واورېدل شو:
ـیوه مهمه خبره درته لرم.
ـامر کوئ.
ـیوه اوونۍ مخکې سینما ته نږدې یو لیسو یو مړی وموند.
څارنوال په بیړه وویل:
ـهو! یو هلک یخنۍ وژلی و.
په تلیفون کې ټوخی واورېدل شو، وروسته مقابل لوري وویل:
ـپه ظاهره یخنۍ وواژه، خو تر شا یې یو لوی جنایت پټ دی.
څارنوال په بیړه وپوښتل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ تاسو څوک یاست؟ له کوم ځایه خبرې کوی؟
تلیفون قطع شو.
څارنوال ژر د مېز پر سرا ښنې ګوشکۍ ورپورته کړه، یوه لنډه نومره یې ووهله، ویې ویل:
ـ زما دفتر ته راشئ !
لنډه شېبه وروسته په دفتر کې یو په ونه لوړ سړی ولاړ و، څارنوال دوه د رې ځله د خپل مبایل سکرین ته وکتل، په کاغذ یې یوه نومره ولیکله، کاغذ یې ولاړ سړي ته ونیو، ویې ویل:
ـ غواړم پوه شم چې د تلیفون دا نومره د چا ده، له مخابراتو پوښتنه وکړئ، ژر !
سړي کاغذ ور واخیست، په بیړه له دفتره ووت او تر غرمې ورک و. کله چې بېرته دفتر ته راغی څارنوال (ب) ډوډۍ خوړله. څارنوال سړي ته د کېناستو بلنه ورکړه، وروسته یې په ډکه خوله وویل:
ـ څه درک دې ولګاوه؟
سړي ځواب ورکړ:
ـ هو صاحب ! تلیفون له یوې پي سي او څخه شوی و، تیلیفونچي ویل چې د نهو بجو په شاوخوا کې درې تنه دوکان ته ورغلي وو، لومړی یوه پېغله وه چې پوره لس دقیقې یې خبرې کړې، بیا یو ځوان په خارج کې له چا سره غږېدلی و او وروسته له هغه یوه بوډا ته وار ور رسیدلی و.
څارنوال له مستو ډکه کاشوغه ورپورته کړه، سړي ور وکتل، د برېتونو لاندني تور وېښته یې په مستو سپین وو، څارنوال وویل:
ـ د بوډا په اړه یې نور څه مالومات درلودل؟
ـ صاحب ! ویې ویل چې دورځې لسګونه تنه ورځي، دی د هر یوه څېره ذهن ته نه شي سپارلی، خو دومره یې په زړه وو چې بوډا کځوړنې سترګې درلودې، پوزه یې غټه وه

(c) ketabton.com: The Digital Library

او کله چې يې د تليفون پيسې ورنه اخيستلې، نو تيليفونچي د کباب بوی احساس کړی و.

څارنوال وويل:

ـ پيدا به يې کړو؟

ـ صاحب! ګرانه خبره ده، دا ښار دی، دلته په لسګونه زره انسانان ژوند کوي.

څارنوال يوه شېبه غلی و، ورو سته يې د مېز پر سر لوېدلي يوه يوه وربجه ور ټوله کړه، په غاب کې يې وا چوله، ويې ويل:

ـ رښتيا وايې، موندل يې ګران کار دی، بايد صبر وکړم، شايد بيا تليفون وکړي، ته تلی شې!

د څارنوال وړاندوينه سمه وخته، ماسپښين يې موبايل وشرنګيد، مقابل لوري وويل:

ـ زما خبره مو زړه ته ولوېده؟

څارنوال وويل:

ـ خو موږ ثبوت غواړو.

ـ کيسه اوږده ده، په تليفون کې نه ويل کيږي.

ـ نو چېرته سره ووينو؟

مقابل لوری يوه شېبه غلی و، په تليفون کې يوا ځې د موټرو هارنونه اورېدل کيدل، وروسته يې وويل:

ـ خو په يوه شرط!

ـ څه؟

ـ زه غريب سړی يم، ماته به کوم جنجال نه پيدا کوې.

ـ سمه ده، ژمنه کوم.

مقابل لوري وټوخل، بيا يې وويل:

ښاروالۍ ته نږدې يو کوچينی پارک دی، سبا سهار نهه بجې هلته راشئ، په دې وا ورو کې پارک تش وي، ما په اسانۍ سره موندلی شئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تليفون قطع شو.
ځارنوال فکر يووړ، بيا يې د اطمينان لپاره عدلي طب ته تليفون وکړ، هغوی خپل استول شوی ريپوت سم وګڼه، ويې ويل چې په خېړنه کې کومه تېروتنه نده شوې، د هلک مرګ طبيعي دی او کوم جنايي اړخ نه لري.

❋ ❋ ❋

ځارنوال (ب) لس کمې اته بجې په پارک کې و ، له خولې څخه يې سپين تاوونه پورته کېدل او لاسونه يې د اوږده تور بالاپوښ په جېبونو کې پټ کړي وو.
په کوچني پارک کې څوک نه ښکارېدل، د هسکو ونو تور، نري او اوږده سيوري پر سپينو واورو پراته ووا و تر پارک له راګرځېدلو کټارو ور هاخوا پر تور سړک يو يو موټر تېرېده.
پينځه دقيقې نورې هم ووتې، بيا د پارک په شمالي دروازه کې يو سړی ودرېد ، دی بوډا و ، له پطلون سره يې شنه لونګۍ تړلې وه او يو پنډ زوړ جمپر يې په تن و.
شېبه وروسته يې ځارنوال ته لاس ورکړ، دواړه پر يوه اوږده څوکۍ کېناستل، يوه لحظه غلي وو ، وروسته ځارنوال وويل:
ـچرتې دې کړم.
بوډا هغه ته وکتل، برېتو يې سپينه پرخه نيولې وه او د اوږدې پزې تېره څوکه يې سره ښکارېده.
بوډا لنډ ځواب ورکړ:
ـبايد چرتي شې.
ځارنوال مخ ور واړاوه:
ـخبرې وکه، ما ژمنه درسره کړې، له ستونزو به لرې يې.
بوډا يو سوړ اسويلی ويست، لاندې يې پر خپل بوټ واوره تخته کړه، ورو يې وويل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه کسبګرسړی یم. دېرش کاله کېږي چې اشپزي کوم، ما په بېلابېلو هوټلونو کې کار کړی، لاس مې ښه دی، خو تر ټولو د کباب په پخولو کې ډېرتکړه یم. تېره میاشت مې په یوه هوټل کې کار ونیو. دا هوټل د موټرو په اډه کې دی. هلته ډېره ګڼه ګونه وي. ولایاتو ته بسونه ځي او ښه چلېږي. دا یو کوچینی هوټل دی. د شپې تیرولو ځای نه لري. خو مشتریان یې ډېر دي او خاوند یې په مزو کې دی.

بوډا غلی شو. یو سوړ اسویلی یې ویست او ویې ویل:

دا د اتو ورځو مخکې کیسه ده. ما کباب پخاوه. وروسته مې یوه دیارلس یا څوارلس کلن هلک ته پام شو. له نانوای نه یې ډوډۍ غوښته. خو نانوای په غوسه شو. هلک ته یې بد رد وویل او له هغه ځایه یې وشاړه. زه حیران شوم. هلک ته مې وکتل. نه یې جامې د سوالګرو وې او نه هم څېره او نور ظاهري جوړښت. ورغږ مې کړ. راغی او زما تر څنګ ودرېد. پوه شوم چې وږی دی. ما د کباب دوه سیخه ورته ونیول. ده مننه وکړه او په بیړه د کباب په خوړلو بوخت شو.

دی له رنګه ښایسته و. سپین پوست یې درلود او داسې نه ښکارېده چې تر دې مخکې دې کومه سخته پرې ورغلې وي. وروسته مې وپوښت:

ـولې سوال کوې؟

هلک راته وکتل. غټې تورې سترګې یې له اوښکو ډکې شوې ،ویې ویل:

ـوږی یم. پیسې نه لرم.

ـکور دې چېرته دی؟

هلک یوه شېبه غلی و. بیا یې سر پورته کړ. شونډې یې وخوځېدې:

ـپه ایران کې.

حیران شوم:

ـنو دلته څه کوې؟

هلک په خواشینۍ وویل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

مورږ لس کاله مخکې ایران ته مهاجر شوو ، په کور کې پنځه تنه یو ، زه، پلار، مور او ز ما دوه ورېږ خویندې، پلار مې په یوه ساختماني شرکت کې کار کاوه، زه هم په یوه مغازه کې مزدور وم، خلکو ته به مې سودا ورکوله، کارتنونه به مې له یوه ځایه بل ځای ته وړل، ستړی به وم، خو بیا هم ښه و ، مازدیګر به ټول سره یوځای شوو او د ورځې ستړیا به مې هېره شوه، یو سهار مغازې ته تلم، پولیسو ودرولم، د مهاجرت کارت یې رانه وغوښت، خو مورږ د زرګونو نورو افغانانو غوندې غیر قانوني مهاجر و ، اسناد مو نه درلودل، هماغه و چې لومړی یې د سنګ سفید په نوم یوې بندیخانې ته ولېږلم، یوه اونۍ مې هلته تېره کړه او بیا یې له مرزه (سرحده) را واړولم. اوس دا دی شپږمه ورځ ده چې سرګردانه ګرځم، له کوره هم احوال نه لرم، نه پوهېږم چې څه وکړم، قاچاقبر پیسې غواړی، خو زه په ګېډه نه یم موږ، ایران ته د تګ لپاره پیسې په کار دي، ډېرې پیسې.

ما ورنه وپوښتل:

ـولې دلته، په افغانستان کې څوک نه لرې؟

هلک وویل:

ـنه، ترونه مې پخوا لا پاکستان ته مهاجر شوي دي، دومره پوهېږم چې په پېښور کې اوسي، نور یې درک نه را مالومیږي.

ـنو دا شپږ ورځې دې چیرې تیرې کړې؟

تر پرونه یو څه پیسې راسره وې، په یوه مساپر خانه کې به مې ډوډۍ خوړه، د شپې د تېرېدو پیسې یې نه رانه غوښتې، همالته به پر تخت وېدېدم، پرون مې ټوله ورځ څه ونه خوړل، بانه مې داوه چې په نس مې درد دي، خو نن سهار د مساپرخانې خاوند راباندې پوه شو او زه یې له هغه ځایه وشړلم، ما په ژوند کې خواست نه دی کړی، خو وږی وم، ټیکه نه راتله، ځکه مې له نانوایه یوه ډوډۍ وغوښته.

بوډا د ماشومانو په شور او زوږ غلی شو ، له جنوبي دروازې څخه یوه ډله ماشومان پارک ته ور ننوتل، دوی منډې وهلې، یو بل یې دواورو په غونډوسکو ویشتل،

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته پرته له دې چې په پارک کې ماتله شي، په بیړه د پارک له شمالي دروازې څخه ووتل.
د بوډا سر وځړېد، یوه شېبه غلی و، بیا یې ورو وویل:
_هلک یوه لحظه له ماسره ودرېد، فکر کوم چې د کباب بوی ښه پرې لګېدلی و، خو زه پردی مزدورروم، نوره لوربینه مې نه شوای ورباندي کولای، داوخت د هوټل خاوند راغږ کړ!
_ څلور خوراکه کباب
ما نور سیخونه د انکار له پاسه کېښودل، کباب ته مې پکه وهله چې د هوټل خاوند راغی، ده د یو بل خوراک فرمایش راکړ، ویې ویل چې یو نږدې دوست یې راغلی، غوښې ته څه مثاله هم ورګډه کړه او په سیخونو کې سپین بڅرکي مه پېیه! وروسته یې هلک ته پام شو، ما ته یې په پوښتونکي نظر وکتل، ومې ویل چې مساپر دی، له ایرانه یې را اړولی، دلته څوک نه لري.
د هوټل خاوند په ځیر ورته وکتل، مخ یې را واړاوه، ویې ویل:
_وبال لري، ډوډۍ ورکړه، بیا به نوره مرسته هم ورسره وکم.
له دې سره بېرته هوټل ته ننوت.
د هوټل خاوند په ظاهره بد سړی نه و، په غریبانو یې پام کاوه، هر سهار به یې د سلو روپو نوټ د سوالګرو لپاره ماتاوه، هوټل ته به ډېر ګدایګر راتلل، یو یې هم نا امېده نه پرېښوده، یو دوه اوغانۍ به یې ورته نېولې، دی به پر دخل ناست و او کله کله به یې له مساپرو پاتې ډوډۍ پر غریبانو ویشله.
هلک ته مې ډوډۍ ورکړه، دی تر ماسپښینه ماتل شو، ما لمونځ وکړ، په هوټل کې هیڅوک نه
و، هلک پر تخت ناست و، دی چرتي ښکارېده، زه پخلنځي ته لاړم، غوړ لوښي مې پریمینځل او د ماخستن لپاره مې غوښه پر سیخونو وپېیله، کله چې بېرته ورغلم، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

هوټل خاوند مې د هلک تر څنګ ولید ، دوی خبرې کولې ، ښه شېبه وغږېدل، د هوټل خاوند ډاډ ورکړ چې دی ځینې قاچاقبران پطړني ،هر څه به سم شي.

هلک په هوټل کې پاتې شو ، د ماخستن له خوا خلک کم وو ، ډوډۍ مو ژر ورکړه، وروسته د هوټل شاګردان هم خپلو کورونو ته لاړل او په هوټل کې درې تنه پاتې شوو ، زه، د هوټل خاوند او کوچینی مساپر.

مونږ تر ناوخته ویښ وو ، د هوټل خاوند دورځې حساب کاوه، هلک د بخا رۍ تر څنګ غلی ناست و او ما هم د سبا لپاره غوښه وړوله، ښه شېبه نوره هم ووته، هلک ته مې وکتل، سترګې یې له خوبه ډکې وې، ولاړ شوم او د بخا رۍ تر څنګ مې ځای ورته جوړ کړ. د هوټل خاوند هم څو ګامه لرې د تخت په بل سر کې پرېووت، ما ته هم خوب راته، خپله بستره مې هوا ره کړه، د ګروپ ساکټ ته مې لاس ور وغځاوه او سترګې مې پټې کړې.

زه هم دلته مساپر یم. کورنۍ مې په کلي کې ده، یوه میاشت کېده چې کور ته نه وم تللی، په هغه شپه مې خپله کوچینی لور تر ډېره په ذهن کې راګرځېده، خو وروسته خوب وړی وم.

بوډا غلی شو.

ځارنوال په بیړه وویل:

بیا ؟

د بوډا شونډې و خوځېدې:

ـ یوه شورماشور مې سترګې رڼې کړې، د بخارۍ د سره انګار په تته رڼا کې مې هوټلي ولید چې د هلک تر څنګ ناست و ، هلک سرې ته سوکان نیولې وو ، سپکې سپورې یې ور ته ویلې، خو هوټلي غلی و ، هیڅ یې هم نه ویل او سر یې ځړېدلی ښکارېده، وروسته هلک په بیړه ولاړ شو ، بوټونه یې په پښو کړل، خو کله چې یې د دروازې دستګیر ته لاس ور وغځاوه، ور کولپ و ، بیا یو کړ نګ شو ، لویه شیشه دړې وړې شوه، هلک په توره شپه کې د باندې لاړ او هوټل ته سړه هوا راننوته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بوډا غلی شو.
څارنوال وویل:
ـدا یو لوی جنایت دی، دا پست هوټلي باید سزا ووینې، باید.
بوډا وویل:
ـما بل څه نه شو کولای، کار مې پرېښود او قانون مې خبر کړ، نور نو تاسو ښه پوهیږئ.
څارنوال وپوښتل:
ـغواړې چې چېرته لاړ شې؟
ـ نپوهیږم، بل ځای به په کار پسې ګرځم، ما درته وویل، زه یو تکړه اشپز یم، روپۍ کمه یا ډېره، کار پیدا کولای شم.
څارنوال وویل:
ـخو که تاته ضرورت پېښ شو بیا به دې چېرې پیدا کوم؟
د بوډا شونډې وخوځېدې:
ـتا ژمنه کړې وه چې ماته به کوم جنجال نه پیدا کوې.
څارنوا ل وخندل:
ـزه په خپله خبره ولاړ یم، خو دا زما وظیفه ده، باید د شاهد ادرس ولرم.
بوډا وویل:
ـدلته څوک نه پېژنم، خو د کلي ادرس مې درسره ولیکه، قول ده، که مې کار وموند ، په تیلیفون کې دې خبروم.
څارنوال د سرې د کلي او هوټل دواړو ادرسونه واخیستل.
شپېه وروسته په پارک کې هیڅوک نه و، د ونې پر یوه لوخ ښاخ یو کارغه ښکارېده او د سپینو واورو پر سر څو وچې پاڼې باد رغړولې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

❋ ❋ ❋

ماسپښین دوه بجې وې، څارنوال پر یوه خیرنه څوکۍ ناست و، پر غوړ مېز اېښی له تورو چایو ډک ګیلاس یې ورپورته کړ، هوټلي ته یې وکتل، ده د ټایپ د یوې جړ شوې کسټې راوتلي کولمې خلاصولې.

وروسته یې ورمېږ کوږ کړ، د تخت پر سر ناستو دوو تنو خبرې سره کولې او دوی ته نږدې یوه څوانکي پر تېرو سیخانو غوښه پېيله. نور هوټل تش و.

څارنوال هوټلي ته اشاره وکړه، هغه راغی، څارنوال ته مخامخ ودرېد. ورو یې وویل:

ـ څه شی غواړئ؟

څارنوال د لاس په اشاره هوټلي وپوهاوه چې مخامخ ورته کېنې.

هوټلي حیران شو.

څارنوال جېب ته لاس کړ، یو کارټ یې راویست، د هوټلي سترګو ته یې ونیو، ویې ویل:

ـ څارنوال (ب)

د هوټلي رنګ والوت، پر څوکۍ کېناست او څارنوال ته یې په وېره وکتل.

څارنوال ورو وویل:

ـ کاروبار دې څنګه دی؟

هوټلي وارخطا شو:

ـ صیب! ښه ده، ګذاره کوو.

څارنوال له چایو غوړپ وکړ، شونډې یې و څوځېدې:

ـ یو څو پوښتنې درنه کوم.

ـ امر کوئ، صیب!

ـ تا څو ورځې مخکې یو مېلمه درلود.

هوټلي په ماته ګوډه ژبه وویل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـصيب، زه، زه خو ډېر ميلمانه لرم، ته، ته کوم يو يادوې؟
د څارنوال شونډې وخوځېدې:
ـخو ته د شپې ميلمه نه لرې.
د هوټلي رنګ سور شو.
دا وخت د مېز ترڅنګ دوه تنه ودرېدل، يوه يې وويل:
ـدوه چايه، څو روپۍ شوې؟
ـپنځلس اوغانۍ
هغه د مېز پر سر پيسې کېښودې او دواړه له هوټله ووتل.
څارنوال پسې وکتل، هوټلي ته يې مخ وروا ړاوه، په ملنډو يې وويل:
ـپه زړو شيشو کې دا يوه شيشه نوې ښکارې، دا دې ولې بدله کړېده؟
هوټلي پرتخت ناست ځوانکي ته وکتل، له هغه نه يې وغوښتل چې پاتې کار په اشپز خانه کې وکړي، وروسته يې څارنوال ته مخ ور واړاوه، شونډې ورپېدې او په لړزانده غږ يې وويل:
ـماته شوه.
ـڅنګه؟
هوټلي چيغه کړه !
ـله ما څه غواړې؟
څارنوال ور مخته شو، د دواړو سترګې سره وجنګېدې، څارنوال وويل:
ـته ډېر پست سړی يې، تا هغه هلک ته لاس ور اچولی و، د شپې يې په برېستن ور ننوتی وې، ته پوهېږې ! هغه مړ دی، يخني وژلی.
ـدا دروغ دي.
ـزه شاهد لرم. زوړ کبابي.
هوټلي په بيړه ولاړ شو، منډه يې کړه، خو څارنوال تر لمني ونيو، سړی پړمخې ولوېد، سر يې پر يوې څوکۍ ولګيد او له تندي يې وينه روانه شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

❋ ❋ ❋

خارنوال (ب) په خشکه وویل:
ـاقرار وکه، تا هغه هلک ته لاس وراچولی و.
هوټلي سرې لاړې تو کړې، خارنوال ته یې وکتل، شونډې یې وخوځېدې:
ـنه، ما هیڅ نه دي کړي.
خارنوال تر ګرین ونیو، ورو یې وویل:
ـتا زه نه یم پیژندلی، ما د ډېرو مجرمینو ژبه خلاصه کړېده، ته به اقرار کوې، ضرور.
هوټلي څه ونه ویل. خارنوال ولاړ شو، د بند په سره او نمجنه کوټه کې یې څو ګامه واخیستل، ودرېد، سرې ته یې وکتل، په کاوړ یې وویل:
ـته د بښلو نه یې، تا جرم کړی، یو نه بښونکی جرم، ته د لوند سپي غوندې د کرکې وړ یې، پوهیږې، ته به پانسی شې.
هوټلي ولړزېد. سړه سا یې واخیسته، ورو یې ویل:
ـراځه، یو جوړجاړی سره وکړو.
خارنوال په حیرانۍ ورته وکتل.
د هوټلي شونډې وخوځېدې:
ـزه یې پانسی، ته به کومه ګټه وکړې؟
خارنوال وویل:
ـد مقصد خبره کوه!
ـګوره، د هلک دوسیه ترل شوېده، ټول په دې قانع دي چې هغه یخنې وژلی، ته دوه لکه اوغانۍ واخله او ما خوشی که.
د خارنوال سترګې رډې راوختې، ټیټ شو، هوټلي یې تر ګرین ونیو، په خشکه یې وویل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـته ماته رشوت راکوې؟
هوټلي وارخطا شو.
څارنوال یوه شېبه غلی و، بیا یې شاوخوا وکتل، د بند د کوټې ور پوري و، وروسته یې هو ټلي ته مخ ور واړاوه، دهغه غوږ ته یې خوله ورنږدې کړه، ورو یې وویل:
ـزه دومره احمق نه یم، پنځه لکه.

(پای)

بد مرغي

لیکوال: نصیر احمد احمدي

نجلۍ پر کټ ستوني ستغ پرته وه، کله کله به یې چیغه کړه، لاسونو ته ور لوېدلي ځنځیرونه به یې وشرنګېدل، سر به یې پورته کړ او بدن به یې ټکان وخوړ. تر هغې راګرځیدلي کسان خواشیني وو، دوئ په راوتلو رډو سترګو ځواني نجلۍ ته کتل... په څېرو کې یې ګونځې ښکارېدلې.
په ولاړو کسانو کې یوه چیغه کړه !
ـتور کوډګر ناوخته شو !
تر ځنګ ولاړ سړي په عاجزۍ وویل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـد پاچا عمر دې ډېر وي، په تور کوډګر پسې مو عسکر لېږلي دي، دوئ د سهار په خړه کې حرکت وکړ،اوس باید را ورسېږي، سپېره غره ته تګ، یوه ورځ مزل غواړي.
پاچا خپله اوږده چپنه ورټوله کړه، روان شو، پر تخت کېناست، ځلېدونکی ژېړ تاج یې له سره لیرې کړ، په خپلو اوږدو سپینو څنو کې یې ګوتې تېرې کړې. یوه شېبه غلی و، وروسته یې ډېړ غږ د ماڼۍ په لوی او هسک سالون کې انعکاس خپور کړ:
ـکه زما په لور څه وشول، تاسو به تر تېغ تېر کم.
دولاړو درباریانو سرونه وځړېدل، په څېرو کې یې وېره ښکارېدله... وزیرانو خپل ژوند په خطر کې لېد.
یو ساعت نور هم ووت، له اوږدو شیشو څخه ماڼۍ ته ژېړه رڼا رالوېدلې وه، د درباریانو اوږدې زرینې چپنې ځلېدلې.
د پاچا غوسه ورو ورو ډېرېدله، خولې یې ځګونه پیدا کړي وو او د خپلې اوږدې تورې تر طلایي موټ یې د ښي لاس ګوتې تاوې وې.
چوپه چوپتیا وه، کله کله به د نجلۍ لاسونو او پښو ته ور لوېدلي ځنځیرونه وشرنګېدل، چیغه به یې کړه او بېرته به بېسده پرېوته.
لمر په لوېدو و چې د ماڼۍ یوه عسکر د تور کوډګر د رارسېدو خبر ورکړ، پاچا ودرېد، وزیرانو د سالون لویې دروازې ته وچې سترګې نېولې وې، ټولو د تور کوډګر د راتلو انتظار اېست. شېبه وروسته یو زوړ سړی راښکاره شو، دی تک تور و، ګڼه ږیره یې درلوده، پر نرۍ غاړه پورې یې په خړسپنسي پیبلو وړو هډوکو تال خوړ.
پاچا او درباریانو د احترام په ښه خپل سرونه ټیټ کړل، خو تور کوډګر مخ ور وا نه ړاوه، لاړ او د نجلۍ تر څنګ پر کټ کېناست. ښه شېبه یې هغې ته وکتل، د نجلۍ اوږده بانه نېغ ولاړ وو، تر سترګو یې یوه توره حلقه راګرځېدلې وه او پر سرو شونډو یې سپین ښکارېده. تور کوډګر خپلې زړې خورجینې ته لاس کړ، د انسان ککرۍ، د پښو دوه اوږده هډوکي او یو خیرن جام یې راویستل، وروسته ودرېد، له ځان سره یې څه وویل او ترکټ څو ځله را تاو شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاچا په خواره خوله وویل:
ـزه په تور کوډګر باور لرم.
تور کوډګر هغه ته وکتل، خو څه یې ونه ویل، هماغسې یې شونډې خوځېدلې ... دا سې کلمات یې تر خولې راوتل چې ولاړ خلک نه پرې پوهېدل.
د کوډګر شونډې تر ډېره خوځیدلې، بیا د نجلۍ تر څنګ کېناست، خورجینې ته یې لاس ور وغځاوه، یو سپین بوتل یې راویست. کله چې یې د بوتل اوبه په نقره یې جام کې واچولې، له جام څخه تور لوګی پورته شو، له دې سره د نجلۍ سترګې رڼې شوې، ځنځیرونه وشرنګیدل ...تور کوډګر چیغه کړه!
ـای شیطاني اروا! ته څه غواړې؟
د نجلۍ خوله له ځګونو ډکه شوه، تورو سترګو یې سوروالی پیدا کړ او شېبه وروسته یې سترګې سرو وینو ونیولې. نا څاپه یې له شونډو ډېر نارینه غږ راووت، دې غږ په سالون کې د ولاړو کسانو زړونه ولړزول.
غږ وویل:
ـتر ټولو بدمرغه انسان!
له دې سره د ځنځیرونو شرنګا پورته شوه، تور کوډګر په چټکۍ سره تر نجلۍ راوګرځید، په لاس کې نیولې ککرۍ یې کښته پورته کړه، نامفهومه کلمات یې له خولې را ووتل. د نجلۍ رنګ ورو ورو خپل عادي حالت ته راوګرځېد، سترګو یې توروالی پیدا کړ، شېبه وروسته بېسده پریوته.
پاچا ور مخته شو، د چینې لستونۍ یې د خپلې لور پر خوله تېر کړ. بېرته په خپل ځای ودرېد
تور کوډګر وویل:
ـد پاچا پر لور جادو شوی، نجلۍ هغه وخت رغېدی شي چې د نړۍ تر ټولو بدمرغه انسان ووینې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاچا یوه شپېه غلی و، بیا یې وزیرانو ته مخ ور واړاوه او امر یې وکړ چې ترټولو بدمرغه انسان ور ته پیدا کړي.
له لمر ختو سره ډولونه ودربېدل، جارچي په ښار کې کوڅه په کوڅه وګرځېد، ده یو لوی ښکر خولې ته نیولی و او چیغې یې وهلې چې ترټولو بدمرغه انسان دې په دربار کې حاضر شي.
په ماښام کې پاچا او وزیران بې خوبه او خواشیني ښکارېدل، په ټولو سرونه ځړېدلي وو او د تور کوډګر له خولې څخه نامفهومه کلمات را وتل...
د هوا له تودېدو سره عسکرو احوال راووړ چې تر ټولو بدمرغه انسان یې موندلی دی.
پاچا امر وکړ چې دا بدمرغه انسان دربار ته حاضر کړي. شپېه وروسته په یوه کټ کې داسې سړی راوړل شو چې لاسونه او پښې یې نه وو، پر مخ یې یو لوی پرهر (ټپ) ښکارېده او تر ډېره د غوښې یوې لویې بوټۍ ته ورته و.
سړي وویل چې دی یو پوځي و، له دښمن سره په جګړه کې یې لاس او پښې غوځې شوېدي او د مخ لوی پرهر یې هم د توري نښه ده.
د هغه د خبرو له ختمېدو سره ځنځیرونه وشرنګېدل، د نجلۍ سترګې سرې شوې او له خولې یې ځګونه وبهېدل. تور کوډګر د سړي د ایستلو امر وکړ او ویې ویل چې ده د ازادۍ په جګړه کې برخه اخیستې او تر ټولو نیکمرغه انسان دی. وروسته یې څه نامفهومه کلمات تر خولې را ووتل او نجلۍ ارامه پرېوته.
نیم سات نور هم ووت، بیا د یوې ښځې ژړا او کوکې واورېدل شوې، په سالون کې یوه ځوانه ښځه او درې خوار او ډنګر ماشومان ودرېدل،ماشومان ناروغه ښکارېدل ، دوئ د خپلې مور لمن ټینګه نیولې وه او وارخطا وو.
ښځې په ژړا کې وویل چې خاوند یې له غره څخه د خرڅلاو لپاره بوټي راوړل چې څناورو وخوړ، اوس دوئ څه نه لري، دوه ماشومان یې له لوږې مړه شول، نورو ته یې یو مړ سپی موندلی دی، د هغه غوښه ور ته پخوي او ژوندي یې ساتلي دي. دوئ په یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ه وېرانه کې اوسي، يوائې څلور ديوالونه دي، نه چت لري او نه هم دروازه، خو بيا هم څوک کوم غرض نه ورباندې لري.
ځنځيرونه وشرنګېدل او د پاچا په امر ښځه او ماشومان له ماڼۍ ووتل.
تور کوډګر وويل:
ـژوند يې تريخ دی، خو بدمرغه نه شو ورته ويلای، ځکه ځوانه جانه ده، تر ستورو لاندې شپه تېروي او د پاچا له وېرې څوک په سپکه نه شي ورته کتلای.
پاو وروسته يو په ونه لوړ بنيادم په سالون کې ودرېد ، ده ښکلې جامې اغوستې وې، له رنګه هم سپين و او په ظاهره د بدمرغۍ کومه نښه نه پکې ښکارېدله. دده په لېدو د پاچا او درباريانو په څېرو کې ګونځې پيدا شوې، خو تور کوډګر د خبرو اجازه ورکړه !.
د سرې سر وځړيد او له خولې څخه يې يوائې يوه جمله را ووته !
ـزموږ خاوره پرديو لاندې کړېده او خپلواکي نه لرو.
ناڅاپه د ماڼۍ لويې شيشې ولړځيدې، درېې، ورې لاندې راولوېدې، له کټ څخه يو تور لوګی پورته شو ، يوې ويروونکې چيغې په سالون کې انعکاس خپور کړ !
ـوسوځيدم !
لوګی په لمبه بدل شو او له لمبې څخه هم د ځناورو شکلونه جوړ شول، کله به يې د پړانګ کله د لېوه او کله هم د زمرې بڼه خپله کړه، شېبه وروسته يوه وحشتناکه انګولا پورته شوه، يوې سپينې رڼا ولاړ خلک اړ ايستل چې خپلو سترګو ته لاسونه ونيسي، چوپه چوپتيا شوه. د نجلۍ حيرانه غږ واورېدل شو !
ـپلاره ! زه مو ولې ترلې يم؟
تور کوډګر چيغه کړه:
ـتر ټولو لويه بدمرغي، د خپلواکۍ نه درلودل دي.

پای

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library